

Eğitim Müfettişlerinin Soruşturma Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar¹, Ayşen HURMA SERİN², Hamit ÖZEN³

Öz

Denetim sistemi, eğitim sisteminin kritik bir alt boyutudur ve eğitim kurumlarında ortaya çıkan sorunları, şikayetleri ve ihlalleri derinlemesine incelemek ve çözümlenmek amacıyla gerçekleştirilen sistematik bir süreçtir. Bu süreç, eğitim kalitesinin sürdürülmesi ve iyileştirilmesi ile eğitim ortamlarının güvenli ve adil bir şekilde yönetilmesi için kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Eğitim müfettişlerinin denetim genelinde ve soruşturma özelinde yaşadıkları zorluklar, görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini engellemekte ve eğitim sisteminin genel işleyişine olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan ve görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden 15 eğitim müfettişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin amacı, konu hakkında ortak olguların varlığını tespit etmek ve konunun farklı yönlerini araştırmaktır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi doğrultusunda, farklı branşlardan eğitim müfettişleri seçilerek çeşitli bakış açıları yansıtmak hedeflenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Toplanan veriler, MAXQDA 22 programı kullanılarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, eğitim müfettişlerinin soruşturma hazırlık döneminden raporlanma sürecine kadar çeşitli sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır. Özellikle görev olurlarında soruşturmanın içeriğinin belirlenmemesi, müfettişlerin mesleki yeterliklerini aşan soruşturmaları yapmak zorunda kalmaları önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, müfettişlerin soruşturma sürecinde maruz kaldıkları siyasi ve sendikal baskılar da dikkat çekmektedir. Bulgular doğrultusunda, eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları zorlukların giderilmesi için müfettişlere soruşturma yaparken hukuki güvenceler sağlanması, siyasi ve sendikal baskıların önlenmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Eğitim Teftişi, Müfettiş, Soruşturma

The Challenges Faced by Education Inspectors in the Investigation Process

Abstract

The inspection system is a vital component of the education system. It is a comprehensive process for thoroughly investigating and resolving issues, complaints, and violations in educational institutions. This process is critical to maintaining and improving the quality of education and managing educational environments safely and fairly. This study's primary objective is to identify and address the challenges education inspectors encounter during the investigation process. It is clear that the difficulties experienced by education inspectors, particularly in the investigation process, are preventing them from fulfilling their duties effectively. This is having a negative effect on the overall functioning of the education system. This study employed a qualitative research method and case study design. The study group consists of 15 education inspectors working within the Istanbul Provincial Directorate of National Education during the 2023-2024 academic year. They volunteered to be interviewed. The study group was selected using the maximum diversity sampling method, one of the purposeful sampling methods. This method is used to determine the existence of common facts about the subject and to investigate different aspects of the subject. In line with the maximum diversity sampling method, we selected education inspectors from

Gönderim Tarihi (Received): 07.06.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 01.10.2024

¹Bu çalışma Ayşen Hurma Serin'in aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Araştırma Makalesi: Etik Kurul İzin Belgesi (Kurul Adı: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Tarih: 17.05.2024 Sayı No: 2024.09.01.Karar)

²MEB, serinaysen03@gmail.com, ORCID No [0009-0001-6768-8554]

³Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, hamitozen@hotmail.com, ORCID No [0000-0001-7604-5967]

different branches to reflect various perspectives. We collected data through semi-structured interviews. The data were analyzed using the content analysis method with MAXQDA 22 software. The findings revealed that education inspectors encounter a range of challenges throughout the investigation preparation period and the reporting process. In particular, the lack of clarity in the consent for assignment regarding the content of the investigation and the necessity to carry out investigations that exceed the professional competencies of the inspectors are significant issues that must be addressed. Furthermore, the political and union pressures that inspectors face during the investigation process are significant. In line with the findings, it is essential that inspectors be provided with legal guarantees while conducting investigations and that political and union pressures be prevented to overcome the difficulties they face.

Keywords: Education Inspection, Inspector, Investigation

Giriş

Eğitim sisteminde denetimin en kritik unsurlarından biri, net ve ulaşılabilir amaç ve hedeflerin belirlenmesini sağlayarak (Taymaz, 2010), bu hedeflerin eğitim politikalarının genel hedefleri ile uyumlu olmasını sağlamaktır. Bu uyum, öğrenci başarısının artırılmasını (Taymaz, 2010; Ünal, 2016), öğretim programlarının etkinliğinin sağlanmasını (Wilkes & Bligh, 1999), öğretmen performansını ve öğrenci başarı düzeylerinin değerlendirilmesini (Shogren, Palmer, Wehmeyer, Williams-Diehm, & Little, 2011), öğretmen performansının, eğitim sisteminin genel kalitesinin ve verimliliğinin artırılmasını (Shogren vd., 2011; Wilkes & Bligh, 1999) hedefler. Bir başka deyişle denetim, eğitim kurumlarının entelektüel ve pedagojik standartlarını yükseltmeyi hedeflerken, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini pekiştirir (Rusdi, Sartika, Putra, & Sari, 2023). Denetim süreci, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine katkı sağlamakla kalmayıp, öğrenci merkezli yaklaşımların benimsenmesine de olanak tanır (Başar, 2000). Eğitim denetimi, tüm eğitim bileşenlerinin etkin bir şekilde değerlendirilmesini ve iyileştirilmesini sağlayarak, eğitimin genel kalitesini ve verimliliğini arttıran vazgeçilmez bir araçtır.

Denetimin amaç ve hedeflerle uyumlu başarısı, denetimin etkililiğine bağlıdır ve bu etkililiğin sağlanabilmesi için belirli standartlar ve ölçütlerin oluşturulması şarttır (Quintelier, 2017; Taymaz, 2010). Etkin denetim standartları, eğitim kurumlarının performansını objektif bir şekilde değerlendirmek amacıyla kullanılmalıdır ve özellikle öğretim kalitesi, öğrenci başarısı, öğretmen yeterlilikleri ve okul yönetiminin etkinliği gibi çeşitli boyutları kapsayan ilkeleri içermelidir (Scheerens, 2004; Sullivan & Glanz, 2015). Eğitim denetiminin başarısı, belirlenen standartların ve kriterlerin tutarlı bir şekilde uygulanmasına ve sürekli olarak değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu bağlamda, öğretim kalitesi ve öğretmen yeterlilikleri gibi unsurların yanı sıra, okul yönetiminin etkinliği de denetim sürecinde önemli bir rol oynayabilmesi için (Scheerens, 2004) denetim süreçlerinin objektif, kapsamlı ve sürekli iyileştirme odaklı olması gerekmektedir (Sullivan & Glanz, 2015). Eğitim denetiminin etkililiği, standartların belirlenmesi ve bu standartların tutarlı bir şekilde uygulanması ile mümkün olup, eğitimin her aşamasında süreçlerin sürekli değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nde eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcılarının görev ve yetkileri, ildeki her derece ve türden resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumları ile özel öğrenci barınma hizmetleri kurumlarının rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yürütmek olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği, 2022). Müfettişler ve müfettiş yardımcıları, eğitim kurumlarında meydana gelen olayları ve şikayetleri titizlikle inceleyerek yapılan eylemlerin suç olup olmadığını belirler ve gerektiğinde disiplin cezalarının uygulanmasını sağlar. Bu şekilde, eğitim müfettişleri eğitim ortamının güvenliğini ve verimliliğini artırmak adına hem idari hem de pedagojik denetimlerde bulunarak eğitim çalışanlarının ve öğrencilerin haklarını koruma görevini üstlenirler. Ayrıca, eğitim müfettişleri, okul ve diğer eğitim kurumlarında yaşanan her türlü olayın adil ve tarafsız bir şekilde araştırılmasını ve soruşturulmasını sağlamakla yükümlüdürler (Öztürk, 2023). Eğitim müfettişleri, eğitim kurumlarının mevzuata uygun olarak yönetilmesini temin ederken, aynı zamanda eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırmaya yönelik önerilerde bulunurlar. Böylece, eğitim sisteminin tüm paydaşlarının güven içinde çalışabileceği bir ortam yaratılması hedeflenir (Özmen ve Şahin, 2010).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) personelinin görev sırasında mevzuata aykırı veya suç teşkil eden eylemleriyle ilgili iddialar, merkezde Bakanlık Müfettişleri, illerde ise eğitim müfettişleri tarafından incelenir ve soruşturulur. İllerdeki MEB personelinin inceleme ve soruşturma görevleri eğitim müfettişlerinin sorumluluğundadır ve disiplin soruşturmaları bu müfettişler tarafından sonuçlandırılır. Disiplin soruşturması, memurun suç işlediğine dair iddia veya mevzuata aykırı eylem gerçekleştirilmesi durumunda, suçun sabit olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılır (Kazak & Öztürk, 2023). Sorun alanlarına yönelik gerçekleştirilen soruşturmalar, eğitim kurumlarının performanslarını iyileştirmeleri için yol gösterici bir rehberlik sunar. Soruşturmanın eğitim sistemine sağladığı en önemli katkılardan biri, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin güçlendirilmesidir. Soruşturma süreçleri, eğitim kurumları ve çalışanlarının hesap verebilirliğini artırarak şeffaflık sağlamaktadır. Bu süreçler, tüm paydaşların güvenini tesis ederek kurumların toplumsal meşruiyetini pekiştirir. Eğitim müfettişleri soruşturma görevlerini, şeffaf ve hesap verebilirlik ilkelerine dayalı olarak tarafsız ve önyargılardan uzak bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) (1965) 125. Maddesi soruşturmaya konu olacak fiilleri açıklarken, bu fiilleri soruşturacak MEB Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği de (2022) denetim ve soruşturma konusunu açıklar. Soruşturma da belirli bir şikâyet veya ihlal hakkında ayrıntılı bilgi toplama, analiz etme ve değerlendirme aşamalarını içerir (Bilge, 2014). Eğitim denetimi sisteminde soruşturma, eğitim kurumlarında ortaya çıkan sorunları, şikâyetleri ve ihlalleri derinlemesine incelemek ve çözümlenmek amacıyla gerçekleştirilen sistematik bir süreçtir (Ünal, 2016) ve eğitim kalitesinin sürdürülmesi, iyileştirilmesi ve eğitim ortamlarının güvenli ve adil bir şekilde yönetilmesi için kritik bir rol oynamaktadır.

Eğitim alanında soruşturmanın kapsamı, öğrenci güvenliği ve refahı, öğretmen performansı, müfredatın uygunluğu, mali yönetim ve okul politikalarının uygulanması soruşturmacıların eğitimci kimlikleriyle bazen uyuşmasa da eğitim kurumlarının eksikliklerini ve zayıf noktalarını denetleme ve soruşturma işlevini başarıyla görmektedir (Arıca, 2000; Özmen & Şahin, 2010). Soruşturma bürokratik yapılarda şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlayan bir unsur olarak eğitim ekosisteminin entelektüel ve etik standartlarını yükselterek, eğitim-öğretim süreçlerine yönelik genel kabul ve saygıyı artırır. Şeffaflık ve güven, eğitim ekosistemlerinin kurumsal yapısında çok önemli unsurlardır. Bu ilkeler yalnızca eğitim kurumlarının sosyal meşruiyetini artırmakla kalmaz, aynı zamanda eğitim süreçlerinin kalitesine ve etkinliğine de önemli ölçüde katkıda bulunarak yaygın kabul görmesini sağlar (Niedlich, Kallfaß, Pohle, & Bormann, 2020).

Eğitim müfettişleri, soruşturma süreçlerinde çalışmalarının kalitesini ve etkinliğini etkileyebilecek çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar, müfettişlerin yeterliliklerinden, değişen rollerine ve soruşturmaya dahil olan bireylerin özel ihtiyaçlarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Scheerens, 2004). Müfettişlerin rolü, uyumluluk odaklı bir yaklaşımdan daha çok öz-değerlendirme ve kalite değerlendirmesi odaklı bir yaklaşıma doğru evrim geçirmektedir (Kalkan & Atmaca, 2022). Bu dönüşüm, müfettişlerin işlevlerini yeniden tanımlamalarını ve değerlendirme süreçlerinde daha esnek ve kapsamlı bir perspektif benimsemelerini gerektirirken sık değişen yasal mevzuatlarla beraber yeni sorunlara yol açmaktadır. Yani yeni sorunlara eski çözüm yöntemleri uygulamak, çoğu zaman etkisizdir ve hedeflenen sonuçları getirmez.

Eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları çeşitli boyutlardaki ve karmaşıklıktaki sorunlar, eğitimin genel kalitesi ve müfettişlerin mesleki etkinlikleri üzerinde ciddi etkiler yaratmaktadır. Hiyerarşik yapıda yaşanan uyumsuzluklar (Öztürk, 2023; Yurdakul & Tok, 2017) ve denetim sisteminde yapılan sistematik olmayan değişiklikler (Yılmaz, 2023), müfettişlerin görevlerini yerine getirmelerinde zorluklar oluşturmaktadır. Görevin doğası ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar (Şahin, 1986) ile uzmanlık gerektiren konuların görev emirlerinde yer alması (Taymaz, 2010), müfettişlerin karşılaştığı önemli zorluklardır. Ayrıca, şikâyet dilekçelerinde ispatlanması mümkün olmayan soyut olayların konu edilmesi (Çelebi, Övür & Eravcı, 2017) ve soruşturma sürecinde yasal mevzuatta karşılığı bulunmayan fiillerin değerlendirilmesi (Beyhan, 2008), müfettişlerin karar aşamasında karşılaştıkları diğer önemli problemlerdir. Taciz, istismar, terör gibi hassas konuların

müfettişlere verilmesi, bu zorlukların başka bir boyutunu oluşturmaktadır ve müfettişlerin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini engelleyerek, eğitim sisteminin genel kalitesini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Mevzuatta yasal boşlukların bulunması (Özmen & Şahin, 2010), soruşturma sürecini aksatan bir diğer unsurdur. Müfettişlerin toplanacak bilgi ve belgelere erişimde yaşadıkları zorluklar ve bazı mercilerin delil niteliğindeki belgeleri sunmaktan kaçınmaları (Başar, 2000; Çelebi vd., 2017), soruşturma süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Psikolojik olarak, müfettişler zaman zaman kurumsal ve siyasi baskılara maruz kalmakta ve bu durum onların üzerindeki psikolojik ve sosyal baskıları artırmaktadır (Taymaz, 2010). Bu tür sorunlar, müfettişlerin mesleki motivasyonlarını ve iş verimliliklerini düşürerek, eğitim sisteminin genel işleyişine zarar vermektedir. Eğitim müfettişlerinin karşılaştıkları bu zorluklar, eğitimin kalitesini düşürmekte ve öğrencilerin eğitimden beklenen faydayı tam anlamıyla alamamalarına yol açmaktadır. Eğitim müfettişlerinin denetim genelinde ve soruşturma özelinde yaşadıkları zorluklar, görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini engellemekte ve eğitim sisteminin genel işleyişine olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

Türk Eğitim Sisteminde Soruşturma ve Hukuki Temelleri

Kamu görevlilerinin adli işlem gerektirmeyen ancak kamu hizmeti yürütülürken uyulması gereken kuralların ihlali ve yasaklanmış eylemlerin araştırılmasına disiplin soruşturması denir. Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir 657 Sayılı DMK (1965: Md, 24). Disiplin ve soruşturma işlerinde kanunlarla verilen görevleri yapmak üzere kurum merkezinde bir Yüksek Disiplin Kurulu ile her ilde, bölge esasına göre çalışan kuruluşlarda bölge merkezinde ve kurum merkezinde ayrıca Milli Eğitim müdürlüklerinde birer disiplin kurulu bulunur (Madde 134 – (Değişik: 2/2/1981- 2381/2 md.). MEB’de Müfettiş ve Müfettiş Yardımcılarına yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde araştırma, analiz, teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma yaptırılabilir. Denetime tabi gerçek ve tüzel kişiler, denetim için gereken gizli dahi olsa bütün belge, defter ve bilgileri talep edildiği takdirde ibraz etmek, para ve para hükmündeki evrakı ve ayniyatı ilk talep halinde denetimle görevli uzman ve uzman yardımcılara göstermek, sayılmasına ve incelemesine yardımcı olmak zorundadır. Araştırma, inceleme, analiz, teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma ile görevli uzman ve uzman yardımcıları, görevleri sırasında tüm resmi daire, kurum, kuruluş ve kamuya yararlı derneklerle, gerçek ve tüzel kişilerden gerekli yardım, bilgi, evrak, kayıt ve belgeleri istemeye yetkili olup, kanuni bir engel olmadıkça bu isteğin yerine getirilmesi zorunludur (Ek fıkra: 2/7/2018- KHK-703/174 md.). MEB bünyesinde soruşturma hem merkezi olarak hem de her ilde oluşturulan eğitim müfettişlikleri başkanlığı nezdinde yapılmaktadır. Yine Eğitim müfettişleri ve eğitim müfettişlerinin görev ve yetkileri MEB Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği (2022)’ne göre şunlardır:

- a) *İldeki her derece ve türden resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumları ile özel öğrenci barınma hizmetleri kurumlarının rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yapmak.*
- b) *Rehberlik, denetim, izleme ve değerlendirme, inceleme, soruşturma, ön inceleme çalışmaları neticesinde düzenleyecekleri raporları çalışmaların tamamlanmasından sonra en geç yirmi gün, kapsamlı işlerde ise verilen ek süre içinde eğitim müfettişleri başkanlığına teslim etmek.*
- c) *Yürütülen çalışmalarda Başkanlıkça yayımlanan görev standartlarına uymak.*
- ç) *Refakatlerine verilen eğitim müfettiş yardımcılarının yetişmelerini sağlamak, refakatine verilen eğitim müfettiş yardımcıları hakkında altı ayda bir Ek-2’de yer alan formu doldurarak eğitim müfettişleri başkanlığına sunmak.*
- d) *Beraber çalıştıkları eğitim müfettiş yardımcılarının mesleki gelişimlerine katkı sağlamak.*
- e) *Görevlendirildikleri kurul ve komisyonlardaki çalışmalarını yürütmek.*
- f) *Eğitim müfettişleri başkanı tarafından bu kapsamda verilen diğer görevleri yapmak.*
- g) *Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.*

Disiplin suçunun işlenip işlenmediği ne zaman ne şekilde ve kim tarafından işlendiği ve konuyla ilgisi olan kişilerin sorumluluk durumları soruşturma sonucunda tespit edilebilir. 657 sayılı DMK (1965)'de disiplin suçlarının tespit edilmesi ve soruşturma usulüne yönelik ayrıntılı hükümler yer almamaktadır. Bu nedenle soruşturmalar, kurumların yönetmeliklerindeki hükümlere ve mevcut teamüllere göre yürütülmektedir. Her ne kadar disiplin soruşturması, çalışanlar üzerinde negatif etki uyandırsa da kurumsal yararı iyi bir şekilde aktarıldığında; kurumda başarı düzeyi artar, tüm görevlilere adil davranıldığı ve standartlarda tutarlı olduğunu gösterir, çalışanlara davranış ve başarılarını geliştirme fırsatı sağlar ayrıca yönetimin çalışanlar üzerinde etkililiğini artırır (Fowler, 1997). Soruşturmanın yapılmaması, soruşturmada uyulması gereken usul ve esaslara uyulmaması, hukuka ve adalete duyulan güvenin zedelenmesine sebep olur. Bu durumda, bir kurumun ve bir toplumun varlığını uzun süre sükûnet içinde sürdürebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle soruşturma süreci hem adaletin hem de kurumların varlığı için önem arz etmektedir (Karagöz, 2013).

Eğitim kurumlarında suç teşkil edebilecek hususlar, eğitim müfettişleri tarafından yapılan denetim ve incelemeler esnasında veya şikayetler yoluyla ortaya çıkabilmektedir. Böyle bir durumda, yetkili merciler tarafından soruşturma emri verilen müfettişler, yetkileri dahilinde müfettişlik görevlerini yerine getirirler. Müfettişin bu noktada rolü, soruşturmaya konu olan tüm eylemleri ve taraf olan kişileri dahil ederek konuyu bütüncül ve tarafsız bir şekilde ortaya çıkarmaktır (Özmen & Şahin, 2010). Soruşturma tamamlandıktan sonra müfettişler, soruşturma raporunu yetkili mercilere ileterek disipline sevk eder. Eğitim kurumlarında yürütülen soruşturmaların temel amacı, eğitim ortamlarının iç huzurunu ve güvenliğini sağlamak aynı zamanda kamusal yararı gözetmektir (Erkılıç & Dilbaz, 2015).

Disiplin soruşturmalarında uygulanacak usuller 657 sayılı DMK (1965) ile 4483 Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun (1999) ile düzenlenmiştir. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında disiplin soruşturmasını sadece disiplin amirliği yetkisine haiz olanlar başlatabilir. Disiplin yetkisine sahip olmayan amirler tarafından disiplin soruşturması başlatılması halinde işlem, yetki yönünden hukuka aykırı olacaktır. Cumhurbaşkanı tüm kamu idarelerinde, bakanlar bakanlık teşkilatında, üst yöneticiler buldukları kamu idarelerinde, bölge müdürleri taşra teşkilatı bölge kuruluşlarında, valiler taşra teşkilatı il ve ilçe kuruluşlarında, kaymakamlar ilçe teşkilatı kuruluşlarında, belediye başkanları belediye ve bağlı kuruluşlarında, misyon şefleri yurtdışı teşkilatında görevli memurlar hakkında disiplin amirliği yetkisine sahiptir (Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliği, 2021).

Soruşturma emri vermeye yetkili makamlarca soruşturmayı yürütmekle görevlendirilen memura veya kamu görevlisine soruşturmacı denir (Kaya & Doğan, 2002, 28). Görevlendirilecek soruşturmacı sayısı iddia konularının kapsamına göre belirlenir. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965)'nin disiplin bölümü içinde yer alan hükümlerinde soruşturmadan ve soruşturmacıdan söz edilmekle birlikte, soruşturmacı tayini, soruşturmacının nitelikleri, soruşturmanın yürütülmesi gibi hususları açıkça düzenleyen kurallar yer almamaktadır. Disiplin soruşturması, adli yetkiler dışında kalan tüm yetkiler kullanılarak yapılır. Soruşturmacılar, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965)'nin zaman aşımı hükümlerini dikkate alarak çalışmalarını bir an önce bitirmek durumundadırlar. MEB'e bağlı tüm kuruluşlarda disiplin soruşturmaları bakanlık müfettişleri ve eğitim müfettişleri tarafından yürütülür.

Türk Eğitim Sisteminde Soruşturma Süreçleri

Disiplin Soruşturmasının Planlanması: Soruşturmanın planlanması yapılırken ilk incelenecek kaynak soruşturma olurudur. Soruşturma oluru; soruşturma başlatılmasına kaynak teşkil eden bilgi ve belgelerin özetlendiği ilk metin bölümü ve eklerden oluşur. Soruşturmacılar soruşturma olurunda yer alan fiil ve halleri değerlendirmek yanında olura ek yapılan belgeleri de soruşturma görevine dahil etmek durumundadır. Bu nedenle soruşturma oluru ve ekleri bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu değerlendirme sonucu amaca dönük bir soruşturma planı hazırlanmalıdır. Planlamada; konunun ilgili mevzuatı, konuyu aydınlatmaya yarayacak bilgi ve belgeler ile bu belgelere nereden ne şekilde ulaşılacağı, konuyla ilgili kimlerin bilgisine başvurulacağı, varsa şikâyet edenlerin tespiti, soruşturmacının hareket tarzının nasıl olacağı hususları yer alır. Ayrıca soruşturma planı zaman aşımı süresi de göz önüne alınarak bir takvime bağlanmalıdır (MEB Teftiş Kurulu Soruşturma Rehberi, 2008).

Disiplin Soruşturmasının Yürütülmesi: Yasal düzenlemelerde disiplin soruşturmasının nasıl yapılacağına dair açık hükümler bulunmamaktadır. Ancak, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965)'nin 124-136. maddelerinde belirtilen hükümler incelendiğinde; soruşturma süreci, soruşturma dosyası oluşturma, soruşturma evraklarının toplanması, savunma için belirli süre tanınması gibi konular üzerinden disiplin soruşturmasının nasıl uygulanacağı anlaşılmaktadır. Soruşturma, yetkili makamın emriyle başlatılır. Soruşturmanın yürütülmesi aşaması, belge inceleme ve toplama, komisyon veya teknik heyet oluşturma, keşif yapma, delilleri koruma altına alma, yazı ve imza karşılaştırma gibi adımları içerir. Soruşturmacılar, ilgili mevzuatın belirlediği usul ve esaslara uygun olarak disiplin soruşturmasını tamamlarlar. Daha sonra yetkili makama tespit ve değerlendirmelerini içeren bir rapor sunarlar (MEB Teftiş Kurulu Soruşturma Rehberi, 2008).

Evrak İnceleme ve Delil Toplama: Soruşturma sürecinde belgeler olayın maddi tanığı olup soruşturmaya dayanak olan temel karinelere dir. İncelenecek belgeler soruşturma konusu işlemlere ait olmalıdır. İddia konusu işlemin mevzuatına hâkim olan soruşturmacı, konuya ilişkin belgeleri kurumdan talep ederek inceler. Eğer soruşturmacı tarafından incelenen belgeler olayı kesin olarak ortaya koyuyorsa tanık ifadesi almaya gerek kalmayabilir. Soruşturma sürecinde kurumda belgelerin değiştirilmesine yenilenmesine veya yeni belge üretilmesine fırsat verilmemelidir. Belge incelemesi tamamlandıktan sonra rapora eklenmesi gerekli görülen belgelerin kurumca onaylanan örnekleri alınır. Belgelerin aslının alınması gerektiğinde alınan belgelerin bir örneği ile belgelerin aslının soruşturmacı tarafından alındığına yönelik bir tutanak kuruma bırakılır. Soruşturma sürecinde, şikâyetçi veya itham edilen tarafından ileri sürülen iddialarla ilgili talep edilen belgeler titizlikle incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Soruşturma esnasında incelenen kişinin lehine ve aleyhine tüm kanıtların toplanmasına özen gösterilmelidir. Birden fazla suçlama varsa, belgeler suçlamalara göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir (MEB Teftiş Kurulu Soruşturma Rehberi, 2008).

İfade Alma: Soruşturma sürecinde iddia konularının açığa kavuşturulması için tarafların ve ilgililerin bilgilerine başvurulmasına, ifade alma denilmektedir. İfade alma sürecinde önce şikâyetçinin ifadesinin alınması uygundur. İfade alınırken dilekçe veya ihbar tutanağı şikâyetçiye gösterilerek isim ve imzanın kendisine ait olup olmadığı sorular sonrasında ise şikâyet dilekçesinde yer alan iddialar açıklığa kavuşturularak somut hale getirilir. Ayrıca iddia edilen konularla ilgili belge ve delil sunup sunmayacağı, tanık gösterip göstermeyeceği sorular. Şikâyetçinin ifade sırasında şikâyetinden vazgeçtiğini söylemesi soruşturma sürecini durdurmaz. Daha sonra şikâyetçinin belirttiği tanıklardan başlanarak olayla ilgili bilgi sahibi olduğu düşünülen kişilerin ifadesi alınır. Tanık ifadesi alınması sürecinde, olaya doğrudan şahit olanların detaylı ve net bilgiler sunması sağlanarak, konunun aydınlatılması için açık ve net sorular sorular. Son olarak itham edilen kişinin/kişilerin ifadesi alınır. İtham edilen kişinin ifadesi alınırken iddialar açık ve net biçimde kendisine yöneltilir ve iddialarla ilgili kendisini savunmasına fırsat verilir. İfade alınırken sorulacak sorular açık ve anlaşılır olmalıdır. Soruşturmanın seyrine bağlı olarak, daha önce ifadesi alınan kişilerin tekrar ifade vermeleri gerekebilir. Bu durumda, önceki ifade tutanağına ilave olarak ek bir ifade tutanağı düzenlenir. İfade alma sürecinde 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMUK) 157. maddesine göre savunma hakkını ihlal etmemek koşuluyla soruşturma sürecine ilişkin işlemler gizli tutulmalıdır (CMUK, 2004). Özellikle itham edilen kişinin kimliği, soruşturmanın konusu, tanık ve şikâyetçilerle ilgili bilgilerin gizli kalması, ilgisi olmayan kişilere açıklama yapılmaması, bilgi ve belge verilmemesi son derece önemlidir.

Soruşturma Raporunun Yazımı: Soruşturma tamamlandıktan sonra yetkili makama sunulmak üzere soruşturmanın konusunu, soruşturma sürecine ilişkin bilgileri, yapılan çalışmalar elde edilen delilleri, analiz ve değerlendirme ile ulaşılan sonuç kanaat ve teklifleri içeren bir rapor düzenlenir. Makam oluru iddiaların soruşturulması yönünde verilmişse iddialar sübuta ermediği takdirde inceleme raporu, iddiaların sübuta erdiği ve disiplin yönünden teklifte bulunulduğu takdirde soruşturma raporu düzenlenir. Soruşturma raporları kapak, rapor, dizi pusulası ve eklerden oluşan bir dosya şeklinde düzenlenir. Rapor kapağında soruşturmaya ilişkin özet bilgiler ile soruşturma sonucunda ulaşılan sonuç, kanaat ve tekliflere yer verilir. Raporda soruşturmaya konu olayın nasıl öğrenildiği, soruşturma oluru, görevlendirme emri, soruşturma sürecinde yapılan çalışmalar, tercih edilen yöntemler soruşturulan konu ile ilgili mevzuat incelenen belgeler, alınan ifadeler, tahlil ve münakaşa (analiz ve değerlendirme),

ulaşılacak sonuç ve teklifler yer alır. Disiplin hukukunda soruşturma raporlarına yönelik herhangi bir şekil standardı bulunmamasıyla birlikte muhteva açısından sayılan bu bilgilerin bir araya getirilerek sistematik bir kurguda sunulabilmesi için soruşturma raporunda Giriş, Soruşturmanın Konusu, Bilgi-Belge ve İfadelerin Değerlendirilmesi, Sonuç- Kanaat ve Teklif bölümlerine yer verilir. Soruşturma raporları resmi yazı niteliğinde olup rapor yazımında resmi yazışmalarda uygulanan usul ve esaslar uygulanır. Raporlar soruşturma oluru veren makama hitaben yazılır. Dizi pusulası; raporda değerlendirilen ve rapora ek yapılan belgelerin sayfa adedi ile kime ait olduğu gibi bilgilerin yer aldığı listedir. Dosya içerisinde rapordan hemen sonra eklerin önünde yer alır. Ekler; soruşturma konusuna göre ilgili kurum ve kişilerden alınan, iddiaları aydınlatmak için kullanılan ve dizi pusulasına göre gruplandırılan ve listelenen belgelerdir. Belgelerin sağ üst köşesine ek grup numaraları ile grubun kaçınıcı belgesi olduğu yazılır. Ekin sağ üst köşesi mühürlenir ve paraflanır (MEB Teori ve Uygulamada Disiplin Rejimi, 2022).

Raporların İlgili Makama Sunulması: Soruşturma raporları genellikle iki nüsha şeklinde hazırlanır. Nüshanın her biri kapak, rapor ve dizi pusulasından oluşur. İkinci nüshaya buna ilaveten dizi pusulasında belirtilen ekler konur. Kapak, rapor, dizi pusulası ve eklerin bulunduğu bu dosyaya işlemlili dosya denir. Hazırlanan biri işlemlili iki nüsha rapor üst yazı ile yetkili makama sunulur. Mevzuatta hazırlanan soruşturma raporlarının teslimi konusunda net bir ibare bulunmadığından zamanında bitirilmesi hususunda, zaman aşımı sürelerine dikkat edilmelidir (MEB Teori ve Uygulamada Disiplin Rejimi, 2022).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların kamu hizmetlerinin etkinliği üzerindeki etkilerini incelemektedir. Disiplin soruşturmaları, kurum ve kuruluşların çalışma düzenlerinin korunması ve sürekliliği için kritik öneme sahiptir. Ancak, eğitim müfettişlerinin bu sorumlulukları yerine getirirken zaman alıcı süreçler, yardım ve rehberlik faaliyetlerinin aksaması, baskı gruplarının etkileri gibi bir dizi sorunla karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, illerde görev yapan eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştığı sorunları tespit etmek, sorunlara yönelik önlemlerin alınması ve çözüm üretilmesi yönünde öneriler geliştirmektir. Böylece müfettişlerin performanslarının artırılması ve daha hızlı, adil kararların alınabilmesine katkıda bulunmaktır. Literatürde çalışmaların Milli Eğitim Müfettişlerinin genellikle soruşturma süreçlerine dair ayrıntılı bir inceleme yapılmadığı, denetim süreçlerinin genel sorunlarına değinirken soruşturma süreçlerinin odak dışı kaldığı, müfettişlerin soruşturma sürecindeki deneyimlerini ortaya çıkarmadığı görülmektedir.

Bu çalışma, eğitim müfettişlerinin soruşturma süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, mevcut literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Özellikle soruşturma süreçlerine odaklanarak, müfettişlerin karşılaştıkları spesifik zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelinmesi için geliştirilebilecek stratejiler üzerine derinlemesine bir analiz sunacaktır. Böylece, eğitim denetim sisteminin daha etkin ve verimli hale gelmesine katkıda bulunacak pratik öneriler geliştirilmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın sonuçları, eğitim müfettişlerinin soruşturmanın hazırlık sürecinde, karşılaştığı sorunlara ışık tutarak, eğitim denetimi alanına önemli katkılarda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışma, hukuki ve etik standartların geliştirilmesi, eğitim politikaları ve yönetmeliklerin daha bilinçli bir şekilde şekillendirilmesi, müfettişlerin profesyonel gelişim ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılması ve karşılanması ve müfettişlik faaliyetlerinin şeffaflığının ve hesap verilebilirliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak amacıyla çalışmanın araştırma soruları şu şekilde hazırlanmıştır:

- Müfettişlerin soruşturma süreçleri nelerdir ve uzmanlık alanı dışındaki konular, delillerin toplanması, zamanaşımı riski ve tanıklara ulaşılama gibi sorunlar soruşturmanın doğruluğu, etkinliği gibi süreçleri nasıl etkiliyor?
- Soruşturmanın psikolojik etkileri, idari ve sosyal müdahaleler, müfettişlerin mesleki kimlikleri ve güvenliklerini nasıl etkiliyor?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel bir çalışma olup durum çalışması deseniyle tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, sosyal yaşam ve insan ile ilgili problemleri gözlem ve görüşme gibi tekniklerle sorgulayarak, anlamları ve ilişkileri tümevarım yöntemiyle açıklamaya olanak tanır (Neuman, 2007). Bu çalışmada, illerde görevli eğitim müfettişlerinin disiplin soruşturması sürecinde karşılaştıkları sorunların ortaya çıkarılması amaçlandığından, bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül tek durum deseni, tek bir vakayı detaylı bir şekilde incelemeye odaklanarak, karmaşık sosyal fenomenleri anlamaya yöneliktir. Bu desen, vaka çalışmaları araştırmalarında sistematik bir yaklaşım benimseyerek, verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinde güvenilirlik ve geçerliliği artırmayı hedefler. Bütüncül tek durum deseni, belirli bir durumun ya da olayın tüm yönleriyle ele alınmasını ifade eder (Yin, 2009). Bu yaklaşım, belirli bir bağlamda meydana gelen bir olayın derinlemesine anlaşılmasını sağlayarak, olayın çeşitli bileşenlerinin ve bu bileşenler arasındaki ilişkilerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesine olanak tanır. Bütüncül tek durum deseni, özellikle nadir veya benzersiz olaylar, kritik durumlar ve açıklayıcı araştırmalar için tercih edilmektedir. Nadir ya da benzersiz olayların kendine özgü özelliklerinin detaylı bir şekilde analiz edilmesi, belirli bir teori ya da hipotezi test etmek için kritik bir öneme sahip olan durumların teorik iddialarının değerlendirilmesi ve karmaşık sosyal fenomenlerin nedenleri ile nasıl meydana geldiklerinin anlaşılması amacıyla olayın tüm yönleriyle ele alınması, bu desenin kullanım alanları arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, bütüncül tek durum desenin kullanılması, çalışmanın amacına ve içeriğine uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir. Bu desenin kullanımı, müfettişlerin karşılaştıkları zorlukların ve bu zorlukların nedenlerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır (Creswell, 2007). Ayrıca, nadir veya benzersiz durumların detaylı analizi, karmaşık sosyal fenomenlerin incelenmesi ve teorik ile pratik katkılar sağlama potansiyeli gibi nedenlerle bu desenin kullanımı uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan müfettişlerden görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden, 15 eğitim müfettişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaç, konu hakkında ortak olguların varlığını tespit etmek ve konunun farklı yönlerini araştırmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine uygun olarak farklı branşlardan, farklı öğrenim durumlarından, farklı cinsiyet ve mesleki kıdemden eğitim müfettişleri ile farklı bakış açılarını yansıtmak amaçlanmıştır. Tablo 1’de katılımcılara ait demografik veriler şöyledir;

Tablo 1.

Katılımcılara Ait Demografik Veriler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Mesleki Kıdem	Müfettişliğe Esas Okul/Sınav
M1	Erkek	60	Lisans	30	Eğitim Yönetimi ve Denetimi (EYD) Lisans
M2	Kadın	46	Lisans	16	Sınav
M3	Erkek	57	Lisans	27	EYD Lisans
M4	Erkek	59	Y.Lisans	27	EYD Lisans
M5	Erkek	48	Lisans	12	Sınav
M6	Erkek	48	Lisans	14	Sınav
M7	Erkek	49	Doktora	27	Sınav
M8	Erkek	52	Lisans	30	Sınav
M9	Erkek	63	Lisans	15	Sınav
M10	Erkek	47	Lisans	16	Sınav
M11	Erkek	47	Lisans	15	Sınav
M12	Kadın	48	Y.Lisans	14	Sınav
M13	Erkek	48	Lisans	14	Sınav
M14	Kadın	53	Lisans	24	EYD Lisans
M15	Erkek	49	Lisans	28	Sınav

Veri Toplama Araçları

Araştırmalarda yaygın kullanılan veri toplama tekniklerden biri olan görüşme ya da mülakat; önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve karşısındaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003). Görüşme Yöntemi, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracıdır. Görüşmede amaç kişilerin kendi deneyimleri hakkında oluşturmuş oldukları yargıları onların sonraki deneyimlerini nasıl gerçekleştireceklerini belirleyebilmektedir. Görüşme tekniği kullanılarak davranışların ve kişilerin eylemlerinin bağlamındaki nedenleriyle daha bütünsel anlaşılması mümkündür (Seidman, 1991; Akt: Türnüklü, 2000). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu teknikle, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Bu araştırmada eğitim müfettişlerinin soruşturma yaparken karşılaştıkları sorunları tespit edebilmek amacıyla önceden belirlenmiş görüşme soruları yarı yapılandırılmış görüşme formu formatına dönüştürülmüş ve araştırmada gönüllü olarak yer almak isteyen eğitim müfettişlerine yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, literatür taraması yapılarak ve uzman görüşlerine başvurularak hazırlanmıştır.

İnandırıcılık

Nitel araştırmalarda güvenilirliğin değerlendirilmesi inandırıcılık, teyit edilebilirlik, güvenilirlik ve aktarılabirlik gibi birden fazla kriteri içerir (Moradi, Zargham-Boroujeni, & Soleymani, 2020). Araştırmacılar bu kriterlere bağlı kalarak ve araştırmanın bu standartları karşılmasını sağlayarak nitel çalışmalarının genel güvenilirliğini güçlendirebilir. Bu kriterlerin her biri, nitel araştırma bulgularının inandırıcılığını ve güvenilirliğini sağlamada hayati bir rol oynar. Ayrıca, üye kontrolü, dış denetim, kalın betimleme ve uzun süreli katılım, nitel araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için kullanılan yaygın stratejilerdir (Eryılmaz, 2022).

Bu çalışmada inandırıcılığı sağlama stratejileri olarak verilerin doğruluğunu ve geçerliliğini artırmak amacıyla görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılarla elde edilen bulgular paylaşılmış ve onların görüşleri ile geri bildirimleri alınarak verilerin doğru anlaşılması sağlanmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler detaylı ve zengin betimlemelerle sunularak, okuyucunun bağlamı ve bulguları daha iyi anlaması hedeflenmiştir.

Teyit edilebilirliği sağlamak için veri analizi sırasında MAXQDA 22 programı ile kodlama yapılarak veri analizinin izlenebilir olması sağlanmıştır. Ayrıca, bir başka araştırmacının kodlamaları bağımsız olarak gözden geçirmesi sağlanarak kodlamaların tutarlılığı kontrol edilmiştir. Güvenilirliği sağlamak için veri toplama süreçlerinde belirli bir standardın korunması amacıyla tüm katılımcılar için aynı prosedürler uygulanarak tutarlılık sağlanmıştır. Farklı zamanlarda ve farklı katılımcılarla benzer türde veriler toplanarak bulguların tutarlılığı test edilmiştir. Kodlama sürecinde elde edilen sonuçlar bir başka araştırmacıyla karşılaştırılarak kodlama güvenilirliği artırılmıştır. Araştırmanın yapıldığı bağlam hakkında detaylı bilgi verilerek okuyucuların bulguların kendi bağamlarına ne ölçüde uygulanabilir olduğunu değerlendirmeleri sağlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve araştırma bağlamı ayrıntılı olarak tanımlanmış, böylece okuyucuların benzer bağamları daha kolay belirlemeleri hedeflenmiştir. Bulgular ve bağlam detaylı ve zengin betimlemelerle sunularak okuyucuların kendi durumlarıyla karşılaştırma yapabilmeleri sağlanmış ve bu sayede aktarılabirlik güven altına alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, eğitim müfettişlerinin karşılaştıkları zorlukları derinlemesine anlamak amacıyla kapsamlı bir veri toplama süreci uygulanmıştır. Araştırmacı, katılımcıların doğal ortamlarında, yani gerçek çalışma koşullarında davranışlarını gözlemleyerek başlamış, bu süreç boyunca elde edilen gözlemler, müfettişlerin günlük iş rutinlerinin yanı sıra karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma stratejilerini de kapsamıştır.

Katılımcılarla yapılan bire bir derinlemesine görüşmeler, müfettişlerin deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını açık ve samimi bir şekilde ifade etmelerine olanak tanımıştır. Bu görüşmeler, araştırmacının,

katılımcıların deneyimlerini doğrudan onlardan dinlemesine ve bu deneyimlerin nüanslarını yakalamasına yardımcı olmuştur. Ayrıca, katılımcılardan, belirli bir süre boyunca günlük tutmaları veya kişisel notlar alarak yaşadıkları deneyimleri kaydetmeleri istenmiştir. Bu yöntem, müfettişlerin günlük karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla ilişkili düşüncelerini, duygularını zaman içindeki doğal akışı içinde yakalamıştır.

Veri toplama sürecinde, araştırmacı etik ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmış, katılımcıların gizliliğine ve rızalarına büyük önem vermiştir. Her katılımcının onayı, veri toplama yöntemleri hakkında tam bilgilendirilme ve açık rıza süreçleriyle alınmıştır. Araştırmacı, tüm görüşmeleri önyargısız bir şekilde yürütmüş ve katılımcıların deneyimlerini yansız bir şekilde kaydetmeye özen göstermiştir. Bu, katılımcıların deneyimlerinin doğruluğunu ve araştırmanın güvenilirliğini artırmıştır. Son olarak, veri toplama sürecinde esnek davranılmış, araştırma sürecinin doğası gereği ortaya çıkabilecek yeni fikirler ve konulara uyum sağlayabilme yeteneği gösterilmiştir. Bu esneklik, araştırmanın katılımcıların deneyimlerini daha kapsamlı ve derinlemesine anlamasını sağlayan önemli bir faktör olmuştur.

Veri toplama aracı geliştirilmeden önce, MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği (2023), MEB Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği (2022) incelenmiştir. Bu inceleme sonrasında, araştırmacı tarafından 12 soru geliştirilmiştir. Daha sonra uzman görüşü alınarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. İki eğitim müfettişiyle ön uygulama yapılmış ve soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Herhangi bir sorun görülmemesi üzerine, soruların bu son şekli asıl katılımcılara sorulmuştur. Aşağıda görüşme sorularında örnekler verilmiştir:

1. Soruşturma görevi aldığınızda nasıl bir planlama yapıyorsunuz? Açıklar mısınız?
2. Soruşturma hazırlık sürecini anlatır mısınız? Hazırlık sürecinde sorunlarla karşılaşıyor musunuz? Bu sorunlardan bahsedebilir misiniz?
3. Soruşturma sürecinde (ifade alma, delillerin toplanması) yaşadığınız sorunları paylaşır mısınız?

Görüşmelere başlanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin üçüncü kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacağını güvencesi verilmiştir. Katılımcılardan izin alınarak ses kaydedici cihaz kullanılmıştır. Katılımcılardan ses kaydı için onay alınmayan görüşmeler elle yazılarak kaydedilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları sorunları inceleyen bu nitel araştırmada, elde edilen verilerin çözümlemesi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, benzer verilerin belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilerek sistematik ve anlamlı bir biçimde düzenlenmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu süreç, nitel verilerin derinlemesine analiz edilmesini ve araştırma sorularına yanıt oluşturabilecek bulguların ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. İçerik analizi, aynı zamanda tümevarımcı analiz olarak da adlandırılmakta olup, bu yöntemle elde edilen verilerin doğal ortamlarında incelenmesi hedeflenir (Akbulut, 2012). Yıldırım ve Şimşek (2018) tarafından belirtilen dört aşama kullanılarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak verilerin sistematik bir şekilde çözümlemesini sağlar:

Verilerin Kodlanması: Bu aşamada, ham veriler ayrıntılı bir şekilde incelenerek anlamlı parçalara bölünür. Kodlama süreci, verilerin küçük parçalar halinde işlenmesi ve her bir parçaya anlamlı etiketlerin atanması ile gerçekleştirilir. Kodlar, araştırmanın amacına ve sorularına yanıt verebilecek temel bileşenleri ortaya koyar.

Temaların Bulunması: Kodlama sürecinin ardından, benzer kodlar bir araya getirilerek daha geniş kavramlar ve temalar oluşturulur. Temalar, verilerin altında yatan temel desenleri ve ortak noktaları belirler. Bu aşamada, araştırmanın temel sorularına yanıt verebilecek ana temalar ortaya çıkarılır.

Kodların ve Temaların Düzenlenmesi: Belirlenen kodlar ve temalar, anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenir. Bu aşamada, temalar arasındaki ilişkiler ve hiyerarşik yapılar gözden geçirilir.

Verilerin mantıklı ve anlaşılır bir yapı içinde sunulabilmesi için kodlar ve temalar arasında bağlantılar kurulur.

Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması: Son aşamada, düzenlenen temalar ve kodlar üzerinden elde edilen bulgular tanımlanır ve yorumlanır. Bulguların tanımlanması, verilerin açık ve detaylı bir şekilde sunulmasını sağlar. Yorumlama sürecinde ise, elde edilen bulguların araştırma sorularına yanıt oluşturup oluşturmadığı değerlendirilir ve literatürle ilişkisi kurulmaya çalışılır.

Bu aşamalar, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak verilerin derinlemesine analiz edilmesini ve anlamlı sonuçların ortaya konulmasını sağlar. Eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları sorunları daha iyi anlamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirebilmek için içerik analizi yöntemi etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Bu araştırma, eğitim müfettişleriyle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır ve elde edilen verilerin analiz edilerek altı ana tema ve bunlarla ilişkili alt başlıklar altında yorumlanmasını içermektedir. İncelenen başlıca temalar “Soruşturma öncesi süreci planlama”, “soruşturma sürecine yönelik stratejik hazırlık” ve “organizasyon faaliyetleri” şeklindedir. Soruşturma hazırlık süreci, soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmesi için gerekli ön hazırlıkların yapılmasını içermektedir. Soruşturma süreci, soruşturmanın fiilen yürütüldüğü aşamada karşılaşılan yöntemsel ve uygulamalı zorlukları analiz etmektedir. Soruşturma raporlama süreci, soruşturma sonuçlarının detaylı ve tutarlı bir şekilde raporlanması sürecini değerlendirmektedir. Disiplin cezası ve idari teklifte bulunma süreci, soruşturma sonucunda ortaya çıkan disiplin cezalarının ve idari tekliflerin oluşturulma ve uygulanma süreçlerini kapsamaktadır. Soruşturmanın psikolojik, sosyal ve idari boyutları, soruşturma sürecinin müfettişler üzerindeki psikolojik etkileri, sosyal dinamikler ve idari yapıdaki etkilerini incelemektedir. Bulgular, görüşmelerden elde edilen verilerin titizlikle kodlanması ve bu kodların temalar ve alt temalar altında sistematik olarak incelenmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Bu yapılandırılmış analiz, eğitim müfettişlerinin soruşturma süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları kapsamlı bir şekilde anlamamıza olanak tanımaktadır. Bu paragraf, akademik bir makalenin gerektirdiği derinlemesine ve yapılandırılmış analizi yansıtarak, araştırmanın metodolojik yaklaşımını ve bulgularını daha detaylı bir şekilde ifade etmektedir. Aşağıda verilen Tablo 1’de çalışmanın bulgularına ait bir kod haritası verilmiştir.

Tablo 1

Bulgulara Ait Kod Haritası

Tema	Alt tema	Karşılaşılan sorun alanları	Yol açabileceği sonuçlar	Çözüm önerileri
Soruşturmanın Planlama Süreci	• Eylemlerin değerlendirilmesi	• Taciz, istismar, terör, mali suçlar (özel eğitim ve yetkilendirme gereken konular) (M14, M7, M15, M1, M3, M6)	• Yetersiz bilgi ve deneyime sahip olunmaması yanlış kararlara yol açabilir • Masum kişilerin haksız yere suçlanmasına veya suçluların cezasız kalmasına neden olabilir • Mağdurların yeterince korunamamasına yol açabilir	• Eğitim müfettişlerinin bu tür özel uzmanlık gerektiren konularda sürekli eğitim alması • Eğitim müfettişlerinin uzmanlaşması
		• Delillerin hızlı toplanamaması ve korunamaması (M15, M2)	• Delillerin geçerliliğini kaybetmesine yol açabilir • Suçluların cezasız kalmasına veya masum kişilerin suçlanmasına neden olabilir • Disiplin cezalarının uygulanmasını zorlaştırabilir ve hukuki davaların kaybedilmesine yol açabilir • Müfettişin ve eğitim kurumunun itibarı zarar görebilir	• Eğitim müfettişlerinin delil toplama ve koruma konularında sürekli eğitim almaları • Delil toplama ve koruma için standart protokoller oluşturulmalı • Delil toplama ve depolama süreçlerinde kullanılmak üzere dijital araçlar ve yazılımlar geliştirilmelidir • Gerekli durumlarda uzmanlardan destek alınmalıdır
	• Görev emri	• Görev emrinin incelenmemesi ve içindeki suç unsurlarının ayıklanmaması (M1, M7)	• Müfettişin yanlış veya haksız kararlar almasına neden olabilir • Yeterli kanıt toplanmasını zorlaştırabilir • Belirsizliklere ve soruşturmanın gereksiz yere uzamasına neden olabilir • Özne yorumlar ile kötü yargıç algısına sebep olabilir	• Soruşturma görev emrinde suç unsurları net bir şekilde tanımlanmalı ve açıkça belirtilmelidir • Müfettişlere yönelik düzenli hukuki eğitimler verilerek, suç unsurlarının doğru şekilde ayırt edilmesi sağlanmalıdır • Soruşturma süreçleri için standart protokoller ve yönergeler oluşturulmalıdır
• Zaman ve zihin planlaması	• Etkin bir zaman ve zihin planlamasının yapılamaması (M15, M6, M9)	• Zaman aşımı • Suçun cezasız kalması • Detayların atlanması • Yargı hataları • Hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesi	• Planlama, görev ve sorumluluk dağılımı konusunda eğitimler verilmeli	

Tablo 1 Devamı

Soruşturmanın hazırlık süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Olur ve şikâyet dilekçelerinin değerlendirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzun şikâyet dilekçeleri, dilekçelerdeki belirsiz iddialar (M5, M2) • Soyut konuların şikâyet edilmesi (M6, M5) • Görev birleştirme şeklinde yeni iddialar, yeni şikâyetler (M10) 	<ul style="list-style-type: none"> • Verimsizlik ve zaman Kaybı • Adaletsiz kararlar • İtibar ve güven kaybı • Psikolojik ve iş yükü stresi 	<ul style="list-style-type: none"> • Şikâyet dilekçelerinin açıklayıcı talimatlar ile standartlaştırılması • Şikâyet dilekçelerinin ilk değerlendirmesini yapacak bir ön inceleme ekibi oluşturulabilir
	<ul style="list-style-type: none"> • Mevzuatın incelenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sürecin hukuki dayanağının sağlanamaması (M8, M2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaletsiz Kararlar • İtibar ve Güven kaybı 	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim müfettişlerinin hukuk alanında ve özellikle eğitim hukuku alanında eğitim alması
	<ul style="list-style-type: none"> • Müşteki, şüpheli ve tanıklara ulaşılabilmesi/ulaşma çabaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Müfettişlerin şahıslara ulaşmada resmi iletişim kanalları sağlanmaması ve görüşme için güvenli mekanların olmaması (M11, M2, M5) 	<ul style="list-style-type: none"> • Müfettişlerin kendi cep telefonları ile ulaşma durumunda tehdit ve tacize hedef olabilir 	<ul style="list-style-type: none"> • Özel iletişim hattı sağlanması • Güvenli görüşme mekanlarının oluşturulması
Soruşturma süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Delillerin toplanması 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum dışı bilgi ve belgelere ulaşma zorluğu (örn. Hastane ve adli kayıtlar) (M3, M8) • Kurum yetkilisinin delil saklaması (M8, M2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Soruşturmanın eksik delillerle yürütülmesine neden olabilir • Eksik veya saklanan deliller, yanlış kararlara yol açabilir • Delil saklama ve dış kurumlarla iş birliği yapamama, müfettişin iş yükünü artırır ve verimliliğini düşürür 	<ul style="list-style-type: none"> • Delil saklama gibi yasal ihlallere karşı caydırıcı yasal yaptırımlar uygulanmalıdır
	<ul style="list-style-type: none"> • İfade alma 	<ul style="list-style-type: none"> • Muhataplara ulaşamama ve muhatapların ifade vermektan kaçınması (M11, M15) 	<ul style="list-style-type: none"> • İfade vermeme yasal bir hak olmasına rağmen önemli delilleri örten ve suçun ortaya çıkmasına engel olan bir durumdur 	<ul style="list-style-type: none"> • Tanık koruma programları
Raporlama süreci	<ul style="list-style-type: none"> • Çok sayıda alınan ifadeler • Raporlama sürecinde iki müfettiş arasındaki görüş ayrılıkları, • Raporlama sürecinde müfettişlerin dil becerisindeki yetersizlikler 	<ul style="list-style-type: none"> • Çok sayıda alınan ifadeler ve iki müfettişle soruşturmalarda raporlama sürecinde karmaşıklık (M5, M1, M12, M7, M2, M8) 	<ul style="list-style-type: none"> • Soruşturmanın etkinliğinin yok olması, adil ve tarafsız soruşturmaya yol açmak • Üst düzey analitik düşünme ve değerlendirme becerisiyle karşılıklı ifadelerin analiz edilip, detaylar üzerinden karar vermek • Raporun güvenilirliğinin azalması 	<ul style="list-style-type: none"> • Üst düzey zihinsel çaba ile analitik değerlendirme becerisi • Arabuluculuk ve karar mekanizmalarının oluşturulması • Türkçeyi doğru kullanma becerisinin artırılması

Tablo 1 Devamı

Disiplin cezası ve idari teklif Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Görev kaynaklı eylemler Müfettişin öngördüğü disiplin ve idari teklifler	<ul style="list-style-type: none"> Görev kaynaklı eylemler için yeterli ve açık hükümlerin olmayışı (M3, M2, M5) Soruşturma sonucunda müfettişin öngördüğü disiplin ve idari tekliflerin idare tarafından uygulanmaması (M9, M1)	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenlik meslek kanununda hizmet ve cezaya yönelik yasal altyapının bulunmaması Meslek hakkındaki idari ve disiplin işlemlerinde belirsizlikler Müfettişlerin mesleki doyumsuzunun azalması, motivasyon düşüklüğü ve soruşturma süreçlerine olan inançları azalması	<ul style="list-style-type: none"> Hizmete ve disipline yönelik kapsamlı bir Öğretmenlik meslek kanunu Müfettişlerin idari ve disiplin tekliflerinin daha etkin uygulanması
Psikolojik, Sosyal ve İdari Boyutu	<ul style="list-style-type: none"> Psikolojik boyut	<ul style="list-style-type: none"> İntihar, istismar gibi soruşturmalar (M2, M14, M15, M3) Müfettişlerin yakın arkadaşlarına yönelik soruşturma yapması (M7, M2)	<ul style="list-style-type: none"> Psikolojik yıpranma, vicdani stres, sekonder stres Endişe ve sempati çatışması, sosyal ilişkilerde bozulma	<ul style="list-style-type: none"> Psikolojik sağlamlıklarının artırılması
	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal ve idari boyut	<ul style="list-style-type: none"> İdari tekliflere müdahale ve sendikaların baskısı Soruşturmaların sosyal etkisi (M3, M10, M11, M5, M7, M14)	<ul style="list-style-type: none"> Hukukun üstünlüğü ilkesinin zarar görmesi Sosyal yaşamda soruşturmadan dolayı tehdit alma	<ul style="list-style-type: none"> Devlet yetkililerinin ve sendikaların hukuka uyması
	<ul style="list-style-type: none"> Mevzuat boşlukları	<ul style="list-style-type: none"> 657 meslek kanunu olmadığı için göreve yönelik idari ve disiplin yaptırımında hukuki yetersizlik (M2, M5)	<ul style="list-style-type: none"> Kanundaki eksikliklerin yasal boşlukların belirsizliğe yol açması	<ul style="list-style-type: none"> Hizmete ve disipline yönelik kapsamlı bir Öğretmenlik meslek kanunu

Soruşturmayı Planlama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Bu alt boyutta elde edilen bulgular, soruşturmaya konu olan fiil ya da eylemlerin değerlendirilmesi, görev emrinin incelenmesi, zaman ve zihin planlaması alt-alt boyutlarına göre incelenmiştir.

Soruşturmaya konu olan fiil ya da eylemlerin değerlendirilmesi: Soruşturmaya konu olan fiil ya da eylemlerin değerlendirilmesinde yaşanan sorunlar alt teması altında karşımıza çıkan ilk sorun soruşturma emirlerinde müfettişin uzmanlık alanı dışında kalan konuların yer aldığıdır. Uzmanlık alanı dışındaki konulara atanan müfettişler, yanlış veya eksik bilgilendirme riskiyle karşı karşıya kalırken, bu durum soruşturmanın doğruluğunu ve objektifliğini tehlikeye atabilir. M14 kodlu katılımcı, "Verilen soruşturma içinde müfettişi aşan ya da ilgilendirmeyen konular oluyor. Bu durum bizi zorluyor" şeklindeki ifadeleriyle sorun dile getirilmektedir. M7 kodlu katılımcı taciz, istismar ve terör gibi hassas konularla ilgili müfettişlerin yeterliklerini aşan soruşturmalar, müfettişler arasında tedirginlik ve isteksizlik yaratmakta olduğunu şöyle anlatmaktadır: "cinsellikle ilgili taciz, tecavüz, istismar gibi konular ya da terör suçları ile ilgili yeterliklerimizi aşan konular bizi tedirgin edebiliyor". Müfettişlerin bu durum karşısında, özel eğitim ve yetkilendirme gerektiren bu tür vakalarda, mesleki tükenmişlik yaşamaları ve kişisel olarak zorlanmaları muhtemeldir. Bu nedenle, müfettişlerin duygusal desteklenmesi ve özel eğitim alması önem taşımaktadır. Soruşturma sürecinde delillerin hızlı bir şekilde elde edilip korunması gerekliliği bir sorun olarak katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda M15 kodlu katılımcı "Taciz, tecavüz veya istismar gibi ciddi suçlarla ilgili olarak, öncelikle acilen el konulması gereken, yok olma tehlikesi olan kamera kaydı, evrak, belge var mı yok mu? Bunlara bazen el koymakta sıkıntı yaşıyabiliyoruz" sözleriyle konuya dikkat çekmektedir. Böyle bir sorun başta delillerin bozulması ve yok olmasına, mağdurların mağduriyetlerinin derinleşmesine, adil yargılanma hakkının ihlaline bir tehdit olabileceği gibi genel anlamda kamu güvenliğini tehlikeye atacak bir süreç de sebep olabilir.

Görev emrinin incelenmesi: Soruşturmanın süreci karmaşıklaştıran bir unsur ise görev emrine yönelik yaşanan sorunlardır. Bu konuda görev emrindeki suç unsurlarının idare tarafından ayıklanmadan müfettişlere tevdi edilmesi M1 kodlu katılımcı tarafından "Görev emri ekindeki şikâyet dilekçeleri içindeki unsurlar idare tarafından ayıklanmıyor" sözleriyle ortaya konmuştur. Bu durum suç unsurlarını belirleme aşamasında öznel yorumlara sebep olabileceğinden sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine engel olabilir. Ayrıca adalet sisteminin işleyişinin bozan ve hukukta kamu güveninin zedeleyen "kötü yargıç" olgusunun ortaya çıkacak ve hukukun bütünlüğüne zarar vererek, adil yargılanma hakkını, hukukun hızlı ve etkin uygulanmasını, hukukun üstünlüğünü, tarafsızlık ve bağımsızlığı, ile eşitlik ve adalete erişim ilkelerini olumsuz etkileyebilir.

Zaman planlaması: Soruşturmaların planlamasına yönelik yaşanan sıkıntıların biri de zaman planlaması alt temasında karşımıza çıkan sorunlardan biri ceza vermede zaman aşımı riskidir. Bu sorun M6 kodlu katılımcı tarafından "Soruşturma öncesi zaman planlaması yapılmadığında yasal olarak belirlenen zamanaşımı süreleri aşılarak suçun yargılanması veya ceza verilmesi mümkün olmayabiliyor" sözleriyle ifade edilmiştir. Bu nedenle yasalara uygun olarak zaman aşımı sürelerini dikkate almak ve süreçleri bu çerçevede yürütmek de önemlidir. Hukuk sisteminde zaman aşımının birçok önemli işlevi olmasına rağmen, bazı durumlarda olumsuz yönleri de bulunabilir. Bu olumsuz yönler, özellikle adaletin erişilebilirliği ve mağdurların hak arayışı kapsamında suçun cezasız kalması, mağdurla için adaletsizliğe yol açmasıdır. Ayrıca ağır suçlar söz konusu olduğunda, zaman aşımının varlığı, suçun ciddiyeti ve mağduru yaşadığı travma göz önünde bulundurulduğunda adaletsiz olarak algılanabilir. Bu durum, özellikle cinsel suistimal ve insanlığa karşı işlenen suçlar gibi vakalar için geçerlidir.

Zihin planlaması: M15 kodlu katılımcı, soruşturma öncesi zihinsel planlama yapılmadığında sürecin karmaşıklaştığını ve önemli detayların atlandığını ifade etmiştir: "Soruşturma öncesi kafamızda bir plan çiziyoruz. Olayda nelerden yararlanabiliriz, hangi delilleri bulabiliriz ya da kimlerin ifadesini alacağız? İfadesini alacağımız kişilere hangi soruları sorabiliriz? Plansız hareket ettiğimiz zaman bazı aksaklıklar yaşıyabiliyoruz. Önemli detaylar atlanabiliyor." Soruşturma sürecinde etkin planlama eksikliği, yargı

hatalarının artmasına ve hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesine yol açabilir. Etkin planlama, soruşturmanın her aşamasının belirlenen hedeflere ve hukuki standartlara uygun olarak yönetilmesini sağlar. Planlama eksiklikleri, delillerin toplanması, değerlendirilmesi ve korunmasında hatalara, yanlış veya eksik kanıtlara dayalı kararların alınmasına sebep olabilir, bu da suçsuz kişilerin haksız yere suçlanmasına veya suçlu kişilerin cezасız kalmasına neden olabilir. Yargı hataları, adaletin sağlanmasında ciddi aksamalara ve bireylerin haklarının ihlaline yol açar. Ayrıca, etkin planlama yapılmaması hukukun üstünlüğü ilkesine zarar verir ve hukuki süreçlere olan güvenin azalmasına neden olur.

Soruşturma Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Bu temada eğitim müfettişlerinin soruşturma hazırlık sürecinde yaşadıkları sorunlara ait bulgular ve yorumlar ele alınmıştır. Tema altında soruşturma oluru, şikâyet dilekçelerinin değerlendirilmesi, mevzuatın incelenmesi, şikâyetçi, şikâyet edilen veya tanıklara ulaşılamama şeklinde üç alt tema ortaya çıkmıştır.

Soruşturma oluru ve şikâyet dilekçelerinin değerlendirilmesi: Soruşturma oluru ve şikâyet dilekçelerinin değerlendirilmesi sürecinde karşılaşılan ilk sorun, bazı şikâyet dilekçelerinin çok uzun olmasıdır. M5 kodlu katılımcı, "*Şikâyet dilekçelerinin çok ayrıntılı ve çok uzun olması bizim için sorun oluyor... müfettişi ana konuyu yakalamaktan uzaklaştırıyor, müfettişi de yoruyor*" şeklinde ifade etmiştir. Uzun dilekçeler, duygusal ifadeler ve gereksiz bilgiler nedeniyle ana konuyu net ortaya koymakta zorlanabilir ve müfettişleri yorabilir. Ayrıca, dilekçedeki iddiaların ayıklanması işi müfettişler arasında farklılık gösterebilir. M2 kodlu katılımcı, "*İddiaları biz içerisinden kendimiz çıkarıyoruz, ayıkliyoruz... bu kişiden kişiye değişebiliyor*" diyerek bu durumu açıklamıştır.

Uzun ve detaylı dilekçeler, soruşturmanın verimliliğini düşürebilir ve sonuçların alınmasını geciktirebilir. Müfettişler arasında farklı değerlendirmeler yapılması, soruşturmanın adil ve tutarlı yürütülmesini zorlaştırabilir. Standart prosedürlerin kullanılması, sürecin adil, tutarlı ve etkili yürütülmesini sağlar. M6 kodlu katılımcı, "*Şikâyetçi genelde soyut konulardan ya da birilerinden duyduğu olaylar üzerinden şikâyet ediyor... somut veriler koyamıyor*" diyerek, bazı şikâyet dilekçelerinin soyut olayları içermesinin sorun olduğunu belirtmiştir. Hukuk, somut kanıtlar gerektirir, ancak bazı durumlarda soyut iddialar da ciddiye alınır ve değerlendirilir.

Sonradan gelen görev birleştirme yazıları, soruşturma hazırlık sürecini olumsuz etkileyebilir. M10 kodlu katılımcı, "*Zaman zaman görev birleştirme şeklinde yeni iddialar, şikâyetçiler ve tanık/belgeler gelince başta yapılan iş planı sekteye uğrayabiliyor*" diyerek bu durumu dile getirmiştir. Yeni iddiaların ve belgelerin ortaya çıkması, soruşturmanın süresini uzatabilir ve stratejinin değiştirilmesini gerektirebilir. Müfettişlerin iş planlarını esnek yapmaları, değişen koşullara uyum sağlamalarını ve daha iyi sonuçlar elde etmelerini sağlar.

Mevzuatın incelenmesi: Soruşturma hazırlık sürecinde mevzuatın incelenmesi önemli bir alt temadır ve yasal boşluklar bu süreçte sorun teşkil etmektedir. M8 kodlu katılımcı, "*Soruşturma öncesi planlama yaparken kesinlikle mevzuat incelenmelidir... Konuyla ilgili hukuksal düzenlemeler nelerdir? Başta anayasamız olmak üzere milli eğitimle ilgili kanunlar ve ona bağlı olarak çıkarılmış yönetmelikleri gözden geçirmek gerekiyor*" şeklinde ifade etmiştir. M2 kodlu katılımcı da "*Şikâyet konusuyla ilgili mutlaka mevzuatımıza önceden bakıyoruz... soruşturma hazırlık aşamasında mutlaka mevzuat incelemesi yapılmalıdır*" diyerek konunun önemine dikkat çekmiştir. Mevzuat, sürecin hukuki dayanağını oluşturur ve milli eğitimle ilgili konularda ilgili mevzuatın dikkatlice incelenmesi, soruşturmanın adil ve yasalara uygun yürütülmesini sağlar. Yasal boşluklar veya belirsizlikler tespit edilerek gerekli önlemler alınabilir. Mevzuatın yetersiz incelenmesi, adil soruşturma sürecini engelleyebilir, tarafların haklarının korunmasını zorlaştırabilir ve hukuka uygun olmayan kararların alınmasına neden olabilir. Yasal dayanaktan yoksun kararlar, hukuki sorunlara ve itirazlara yol açabilir, bu da disiplin kararlarının mahkeme tarafından iptal edilme riskini artırabilir.

Şikayetçi, şikâyet edilen veya tanıklara ulaşamaması: Bu alt boyutta karşılaşılan sorunlardan biri ifadesine başvurulacak kişilere ulaşamadığıdır. M11 kodlu katılımcı yaşadığı sorunları “*Kişilere ulaşamıyoruz. Ayrıca kişilere ulaşma aşamasında kendi cep telefonumuzu mu kullansak ya da sabit telefondan mı arasak, kişileri nereye davet etsek veya nereye gitsek? Bu da yaşadığımız sorunlardan bazıları*” sözleriyle aktarmıştır. Müfettişlerin kişisel telefon numaralarının soruşturmaya dahil olan kişilerce bilinmesi, soruşturulan kişilerin potansiyel olarak müfettişleri taciz etme veya baskı yapma riskini artırabilir. Bu durum, soruşturmanın adil bir şekilde yürütülmesini engelleyebilir ve müfettişlerin güvenliğini tehlikeye atabilir. Müfettişlerin kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri, soruşturma sürecinin başarılı bir şekilde yürütülmesi için önemlidir. Müfettişlere, mesleki iletişim için özel hatlar veya numaralar sağlanabilir. Bu hatlar, kişisel iletişimlerden ayrı tutularak müfettişlerin güvenliğini ve gizliliğini korur. Ayrılmış mesleki iletişim hatları veya numaraları kullanmak, soruşturma sürecinin daha etkili bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunabilir. Müfettişler, soruşturma ile ilgili iletişimlerini daha düzenli ve verimli bir şekilde yönetebilir. Ayrıca özel mesleki iletişim hatları veya numaraları kullanmak, müfettişlerin profesyonel bir imaj sergilemelerine, kamuoyunda güvenilirlik ve saygınlık kazanmalarına yardımcı olabilir.

Soruşturma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Bu temada eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde yaşadıkları sorunlara ait bulgular ve yorumlar ele alınmıştır. Tema altında delillerin toplanması, ifade alma süreci ve eğitim dışı farklı uzmanlık gerektiren konular olmak üzere üç alt tema ortaya çıkmıştır. Bu alt temalar üzerinden soruşturma sürecinde karşılaşılan sorunlar temasına ulaşılmıştır.

Delillerin toplanması: Soruşturma sürecinde yaşanan sorunlar teması altında oluşan alt temalardan ilki delillerin toplanması aşaması alt boyuttur. Bu boyutta karşımıza çıkan sorunlardan biri kurum dışından toplanan bilgi ve belgelere erişimin zahmetli ve zaman alıcı olmasıdır. Bu sorun M3 kodlu katılımcı tarafından “*Bazı deliller var ki mesela hastaneyle ilgili olabiliyor veya adli makamlarla ilgili olabiliyor. O delili elde etmek çok zaman alıyor*” sözleriyle ifade edilmiştir. Ayrıca M8 kodlu katılımcı sorunu “*Bazen kurumlarda olan belgeleri, kurum müdürü vermek istemeyebiliyor, saklayabiliyor*” sözleriyle ifade etmiştir. Müfettişler, resmi görevleri çerçevesinde yürütülen soruşturmalarda belirli yetkilere sahip olan kişilerdir. Görevlerinin bir parçası olarak, belirli bilgi ve belgelere erişim hakları olmasına rağmen kurumlar ya da kişiler tarafından delillerin bilerek paylaşılmaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi veya kurumların, müfettişlerin taleplerine iş birliği yapma ve gerekli bilgi ve belgeleri sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Hukuki ve etik açıdan doğru hareket etmek, soruşturmanın adil ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlar. Dolayısıyla, müfettişten belge saklamak, yasal olarak kabul edilemez bir davranıştır ve ciddi sonuçları olabilir.

İfade alma süreci: Soruşturma sürecinde yaşanan sorunlar teması altında oluşan alt temalardan biri ifade alma alt temasıdır. Bu temada karşımıza çıkan sorunlardan biri ifadesi alınacak kişilere ulaşamama sorunudur. M11 “*Soruşturma sürecinde müfettişi yoran en önemli unsurların başında muhataplara ulaşamama sorunudur.*” sözleriyle sorunu gözler önüne sermiştir. Bir diğer konu özellikle tanıkların ifade vermektense çekinmeleridir. Bu sorun M15 kodlu katılımcı tarafından şöyle dillendirilmiştir: “*Resmi tebligata rağmen ifade vermeye gelmeyenler oluyor. Tanıklık etmekten imtina edenler oluyor.*” Soruşturmalarda, tanıkların ifade vermeme hakkı genellikle yasal bir hak olarak kabul edilir. Bu hak, tanıkların kendilerini incitme veya suçlamadan korunma hakkını içerir. Ancak, bu hak bazı durumlarda sınırlı olabilir ve çeşitli yasal düzenlemelere tabidir. İfade vermeme hakkı, çoğu ülkede anayasal veya yasal koruma altındadır ve temel insan haklarından biri olarak kabul edilir. Tanıkların ifade vermekte çekinmesi, olayla ilgili önemli delillerin ortaya çıkarılmasını engelleyebilir. Tanıkların bilgi ve görgüleri, soruşturmanın gidişatını şekillendirebilir ve eksik kalan bilgiler, gerçeğin tam olarak ortaya çıkmasını engelleyebilir.

Eğitim dışı farklı alanda uzmanlık gerektiren konular: Soruşturma sürecinde eğitim müfettişlerinin eğitim dışı uzmanlık gerektiren konularla ilgili soruşturmaları yürütmek zorunda kalmaları bir sorundur. M1 kodlu katılımcı, “*Milli eğitimde o kadar çok mevzuat var ki, milli eğitimin dışında da mevzuat var... Eğitimle ilgisi olmayan uzmanlık alanımız dışında konular da geliyor*” sözleriyle bu durumu vurgulamıştır. M8 kodlu katılımcı ise, “*Bizim uzmanlık alanımızın dışındaki birçok soruşturma*

yapıyoruz... *Uzmanlık alanımız dışındaki konular bizi zorluyor*" diyerek bu sorunu belirtmiştir. Müfettişler, uzmanlık alanları dışındaki konularda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından soruşturmanın verimliliği ve doğruluğu olumsuz etkilenebilir. Konuyu anlamak için ek kaynaklara ihtiyaç duyabilirler, bu da soruşturmanın süresini uzatabilir. Uzmanlık dışı konularla ilgili bilgi eksikliği, müfettişleri psikolojik olarak olumsuz etkileyebilir ve iş tatminsizliği ile motivasyon düşüklüğüne yol açabilir. Ancak, müfettişlerin uzmanlık alanları dışında soruşturma yapmaları hukuki açıdan bir sorun teşkil etmez. Adil ve tarafsız olmak, danışmanlık almak ve doğru bilgilere dayanmak, bu tür soruşturmaların başarılı olmasını sağlayabilir.

Soruşturma Raporlama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Soruşturma raporlama süreci, özellikle eğitim denetimi gibi karmaşık ve hassas konularda, katılımcılar için oldukça zorlayıcı bir süreç olabilir. M1 kodlu katılımcının ifadesi, bu sürecin sadece zaman alıcı ve yoğun bir çalışma olmadığını, aynı zamanda yüksek düzeyde zihinsel çaba ve dikkat gerektirdiğini vurgulamaktadır. Katılımcının "*Hacivat Karagöz oynatır gibi ifadeleri bir yönde çarpıştırmak*" ifadesi, raporlamada karşılaşılan bilgi ve ifadelerin birbiriyle karşılaştırılması, çatışan bilgilerin analiz edilmesi ve her bir detayın titizlikle değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu benzetme, aynı zamanda sürecin bir nevi sanatsal bir beceri ve hassasiyet gerektirdiğinin de altını çizer.

Eğitim denetiminde soruşturma raporlarının hazırlanması süreci, katılımcılar için çeşitli zorluklar barındırabilir. M5 ve M2 kodlu katılımcıların ifadeleri, bu sürecin iki önemli sorununu öne çıkarıyor: çok sayıda ifadenin raporda işlenmesi ve eksik alınan ifade veya belgelerin rapor yazımını zorlaştırması. M5 kodlu katılımcının dile getirdiği gibi, "*çok sayıda ifade alındığında*" bu ifadelerin raporlarda değerlendirilmesi önemli bir zorluk teşkil eder. Bu durum, raporlama sürecinin karmaşıklığını artırır ve denetçilere önemli bir zihinsel yük yükler. Çok sayıda ifadenin analizi, raporun bütünlüğünü korurken her bir ifadeyi adil ve dengeli bir şekilde değerlendirme ihtiyacını beraberinde getirir. Bu, denetçilerin analitik becerilerini, dikkatlerini ve zaman yönetimini maksimize etmelerini gerektirir. M2 kodlu katılımcının vurguladığı üzere, "*ifade, bilgi ve belgelerin eksikliği*", iddiaların işlenmesinde ve karara bağlanmasında zorluklara yol açar. Bu durum, denetçilerin karar verme sürecini olumsuz etkileyebilir, çünkü eksik bilgiler, yanıltıcı sonuçlara veya adil olmayan değerlendirmelere neden olabilir. Dolayısıyla, eksik bilgilerle çalışmanın zorluğu, denetim sürecinin doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Denetçiler, eksik bilgilerin giderilmesi ve tam bir resim elde edebilmek için ek araştırmalar yapma ve gerekli bilgileri tamamlama çabası içerisinde olmalıdır.

Eğitim denetiminde soruşturma raporlama sürecinde yaşanan müfettişler arası görüş ayrılıkları, raporlama sürecinin kalitesi ve objektifliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. M12 kodlu katılımcının "*görüş ayrılıkları*" konusundaki ifadesi, bu sorunun, özellikle birden fazla kişi tarafından yürütülen bir soruşturmada, raporlama aşamasında karşılaşılan zorlukları açıkça ortaya koymaktadır. Görüş ayrılıkları, çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir; bunlar arasında kişisel deneyimler, profesyonel yargılar ve olayları değerlendirme biçimlerindeki farklılıklar yer alabilir.

Eğitim denetiminde soruşturmanın raporlaştırılması, soruşturulan olayın doğası ve karmaşıklığı göz önünde bulundurulduğunda, müfettişlerin birbirleriyle tutarlı ve objektif bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini vurgular. Bu, eğitim kurumlarında meydana gelen olayların adil ve doğru bir şekilde değerlendirilmesi için hayati öneme sahiptir. Müfettişler arasındaki görüş ayrılıkları, raporun sonuçlarını ve önerilerini etkileyebilir, hatta raporun güvenilirliğini ve kabul edilebilirliğini azaltabilir. Görüş ayrılıklarının çözülmesi için arabuluculuk ve karar mekanizmalarının oluşturulması, anlaşmazlıkların adil ve hızlı bir şekilde çözülmesine yardımcı olabilir.

M7 kodlu katılımcı, müfettişin dile yeterince hâkim olmayışı ya da edebi yönünün zayıf olmasının raporlama sürecinde sorun yarattığını "*Biraz da Edebiyatınızın güçlü olması gerekiyor....Başka anlamlara gelebilecek kavramları kullanmamak gerekiyor...Bazı sözcükler yasaklı sözcüklerdir. Bazı sözcükler başka yönlere çekilebilir*" sözleriyle ifade etmiştir. Raporlama bir uzmanlaşma sürecidir ve bu süreçte edebiyatın gücü büyük bir öneme sahiptir. Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanmak, raporun netliği ve anlaşılabilirliği için kritik öneme sahiptir.

Disiplin Cezası ve İdari Teklif Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Eğitim denetiminde karşılaşılan sorunlardan biri olarak öne çıkan "*öğretmenlik meslek kanununun bulunmayışı*", M3 kodlu katılımcının ifadeleriyle özellikle disiplin cezası ve idari teklif sürecinde önemli bir eksiklik olarak vurgulanmaktadır. 657 sayılı DMK (1965)'nin genel bir kanun olması ve özel bir meslek kanununun olmayışı, öğretmen ve okul idarecilerinin görevlerinden kaynaklanan eylemler için yeterli ve açık hükümler içermemesi sonucunu doğuruyor. Bu durum, öğretmenlerin ve idarecilerin mesleki sorumluluklarını yerine getirirken karşılaştıkları spesifik durumlarla ilgili net yargısal ve idari kararlar alınmasını zorlaştırabilir. Öğretmenlik, karmaşık ve dinamik bir meslek grubunu temsil eder. Öğretmenlerin günlük mesleki pratikleri, sadece akademik bilgi aktarımını değil, aynı zamanda etik, sosyal ve davranışsal boyutları da kapsar. Bu nedenle, öğretmenlerin karşılaştığı özel durumlar ve uygulamalar için özel bir yasal çerçevenin olmaması, disiplin ve idari işlemlerde belirsizliklere yol açabileceği gibi öğretmenlerin ve idarecilerin mesleki haklarının korunmasında yetersizlikler meydana gelebilir. Bu, onların hukuki ve idari anlamda savunmasız kalmasına sebebiyet verebilir.

M9 kodlu katılımcının ifadesi, eğitim denetimi sürecinde karşılaşılan önemli bir sorunu ve bu sorunun müfettişler üzerindeki etkisini vurguluyor. Katılımcının: "*Soruşturma sonrası yapılan disiplin cezası ve idari tekliflerin idare tarafından bazen baskılar dolayısıyla uygulanmaması*" sözleri, müfettişlerin emeklerinin boşa gitmesi ve profesyonel çabalarının görmezden gelinmesi anlamına gelebilir. Bu durum, müfettişler arasında mesleki doyumsuzluk ve tükenmişliğe yol açarak, onların motivasyonunu ve soruşturma süreçlerine olan bağlılıklarını olumsuz etkileyebilir. Eğitim denetiminin sağlıklı sonuçlanması, sadece soruşturmanın titizlikle yürütülmesiyle değil, aynı zamanda soruşturma sonuçlarına dayalı olarak yapılan öneri ve tekliflerin etkin bir şekilde uygulanmasıyla da doğrudan ilişkilidir.

Soruşturmanın Psikolojik, Sosyal ve İdari Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar

Tema altında soruşturmanın psikolojik boyutu, soruşturmacıyı en çok yoran konular, Soruşturulan kişilerle günlük hayatta iletişim, soruşturmacıya müdahale (manipülasyon), soruşturmaya birden fazla soruşturmacı atanması, mevzuattaki yasal boşluklar üzere altı alt tema ortaya çıkmıştır.

Soruşturmanın psikolojik boyutu: M2 kodlu katılımcının "*Çok ağır konular gelebiliyor. Örneğin bir öğrenci intihar etmişti. Olay yerinden eve gelene kadar dudağımda uçuk çıkmıştı.*" ifadesi, soruşturma süreçlerinin ve konularının müfettişler üzerindeki derin psikolojik ve biyolojik etkilerini gözler önüne sermektedir. M14 ise "*Özellikle istismar konularında duygusal olarak çok etkileniyorum. Çocuklarımı düşünerek empati yapıyorum. Duygularım kararımı etkilemese de psikolojik olarak süreçte çok yıpranıyorum*" ifadelerini kullanmıştır. Bu tür zorlu soruşturmalar, sadece profesyonel bir zorluk teşkil etmekle kalmaz, aynı zamanda müfettişlerin duygusal ve fiziksel sağlığını da önemli ölçüde etkileyebilir. Soruşturmanın içeriği, özellikle de insan hayatıyla ilgili ağır konular barındırdığında, bu durum daha da belirginleşir. Müfettişlerin karşılaştığı bu psikolojik yıpranma, vicdani stres, sekonder travmatik stres (STS) ve tükenmişlik gibi kavramlarla açıklanabilir. Vicdani stres, bireylerin etik değerlerini ve profesyonel sorumluluklarını yerine getirirken yaşadıkları iç çatışmayı ifade eder. Sekonder travmatik stres ise, başkalarının travmatik deneyimlerini dinlemenin veya bu deneyimlerle ilgili ayrıntılara maruz kalmanın neden olduğu stres tepkisidir. Tükenmişlik ise, uzun süreli stres ve duygusal yükün sonucunda ortaya çıkar ve işe olan ilgi ve motivasyonda azalmayla karakterizedir. M7 "*Ülkemiz malum süreçlerden geçti. Bu durumdan etkilenen arkadaşlarımız, meslektaşlarımız oldu. Terör suçlarıyla karşılaştırma durumları oldu, öğretmen arkadaşına soru soruyor, karşımızdaki insan ağlıyor. Etkilenmemek mümkün değil*" demiştir.

Müfettişler, arkadaşlarına yönelik soruşturmayı yürütürken, arkadaşlarına karşı duydukları endişe ve sempati ile soruşturmayı tarafsız bir şekilde yürütme gerekliliği arasında çatışma yaşayabilirler. Meslek etiği ve profesyonel sorumluluklar ile kişisel bağlar ve arkadaşlık ilişkileri arasında bir denge kurma çabası içinde olabilirler.

Soruşturmacıya sosyal ve idari boyutta müdahale: Bu alt temada ifade edilen sorunlardan biri buldukları idari tekliflerle ilgili olarak müfettişlerin birtakım psikolojik müdahaleye maruz bırakıldığıdır. Bu sorun M5 kodlu katılımcı tarafından "*özellikle bazı okulların müdürlerine yaptığımız*

idari tekliflerle ilgili olarak aba altından sopa gösterme şeklinde bir müdahale oluyor maalesef.” sözleriyle ifade edilmiştir.

M7 ise müfettişlerin zaman zaman siyasi ya da sendikal baskılara maruz kaldığını “İster istemez siyasilerin, sendikaların gücünü hissediyoruz ama çok da dikkate almıyoruz” sözleriyle açıklamıştır. Basına yansıyan olaylarla ilgili olarak kamuoyundan gelen tepkilerin müfettişler üzerinde baskı yarattığı sorunu M14 kodlu katılımcı tarafından “Bazen öyle kişiler ve olaylar oluyor ki hemen basına yansıyor. Müfettiş şöyle yapmıyor, böyle yapmıyor gibi yalan yanlış haberlerle insanların olayı o şekilde algılamaları müfettiş üstünde baskı oluşturuyor” sözleriyle ifade edilmiştir. Müfettişin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, adil bir soruşturmanın temelidir. İdari, sendikal veya siyasi baskılar, müfettişin tarafsızlığını etkileyebilir ve soruşturmanın sonuçlarını değiştirebilir. Hukukun üstünlüğü ilkesi, devlet yetkililerinin yasalara ve hukuki süreçlere uyması gerektiğini vurgular. Müfettişlere yapılan baskılar, bu ilkeyi ihlal edebilir ve yasalara uygun olmayan davranışları teşvik edebilir.

Mevzuattaki yasal boşluklar: 657 sayılı DMK’nın meslek kanunu olmadığından, ceza tekliflerinde yetersiz kaldığı belirtilmektedir. M2 kodlu katılımcı, “657 sayılı devlet memurları kanununun 125. Maddesine ilişkilendirerek tekliflerde bulunuyoruz... öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenler, okul müdürleri, müdür yardımcılarının görevlerinden dolayı işleyebildikleri suçlara tam olarak karşılık bulmakta sıkıntı yaşıyoruz” demiştir. M5 kodlu katılımcı ise, “Öğretmenlerin işlediği veya müdürlerin ya da milli eğitimdeki diğer personelin işlediği disiplin suçlarıyla ilgili 657 sayılı kanununun 125. maddesi örtüşmüyor... 657’nin 125. maddesine uydurmaya çalışıyoruz” şeklinde ifade etmiştir. M7 kodlu katılımcı da “Öğretmenlerin meslekleriyle ilgili kanunlarımız vardı... sadece elimizde devlet memurları kanunu var... Birçok suça karşılık bulmakta zorluk yaşıyoruz” diyerek benzer sorunlara dikkat çekmiştir. 657 sayılı Kanun’un 125. maddesi, kamu görevlileri hakkındaki soruşturmaların nasıl yürütüleceğini düzenler, ancak eğitimle ilgili özel düzenlemeler içermez. Bu nedenle, öğretmenlik mesleğiyle ilgili daha spesifik hükümler içeren ek düzenlemeler gereklidir. Güçlü ve kapsamlı kanunlar, disiplin soruşturmalarında etkili ve adil sonuçlar elde edilmesini sağlar. Kanundaki yasal boşluklar, belirli durumların nasıl ele alınacağı konusunda belirsizlik yaratır ve hukuki anlaşmazlıklara neden olabilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak eğitim müfettişlerinin soruşturma yaparken karşılaştıkları sorunlara ilişkin ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: Eğitim müfettişlerinin soruşturma öncesi planlama sürecinde karşılaştıkları sorunlar genel olarak; görev emrindeki suç unsurlarının idare tarafından ayıklanmaması, görev emirlerinde farklı alanlarda uzmanlık gerektiren konuların yer alması, şikâyet dilekçelerine ispatlanması mümkün olmayan, soyut olayların konu edilmesi, görev emirlerindeki anlatım bozukluklarının eksik ya da yanlış anlaşılmaya sebep olduğu, müfettişlere uygun zaman planlaması yapmanın zorluğu, taciz, istismar, terör gibi hassas konuların daha soruşturma öncesinde müfettişlerde isteksizlik yaratması sorun olarak tespit edilmiştir. Bu sorunlardan görev emrindeki suç unsurlarının idare tarafından ayıklanmadığı bulgusu Özmen ve Şahin’in (2010) “ihbar ve şikâyet dilekçelerindeki içeriğin ayrıştırılmadan ve maddeleştirilmeden olduğu gibi olura yazılması” ve Beyhan’ın (2008) araştırmasında ulaştığı, iddiaların “olur” da net olarak belirtilmemesi ve dilekçe içeriğinin aynen yazılmasının soruşturmada yer alan iddiaların anlaşılmasını güçleştirdiği” bulgusuyla örtüşmektedir.

Şikâyet dilekçelerine ispatlanması mümkün olmayan, soyut olayların konu edilmesi sorunu ise Kazak ve Öztürk’ün (2023) “somut bilgi-belgeye dayanmayan konuların inceleme-soruşturmaya konu edilmesi” bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Eğitim müfettişlerinin soruşturma hazırlık sürecinde karşılaştıkları sorunlar; şikâyet dilekçelerinin çok uzun olduğu, iddiaların ayıklanması işinin müfettişlerce yapılması, bu uygulamanın da kişiden kişiye farklılık gösterdiği, sonradan gelen görev birleştirme yazılarının soruşturma hazırlık sürecini uzattığı, mevzuatta yasal boşlukların olduğu, ifadesine başvurulacak kişilere ulaşılamadığı hususlarında toplanmıştır. Bu sonuçlar Özmen ve Şahin’in (2010), “mevzuatın çok sık değişmesi, eski ve dağınık olması”, “mevzuatın yargı kararlarıyla çelişmesi”, “mevzuatta net olmayan ifadelerin bulunması” bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Eğitim müfettişlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları sorunlar ise; ifadesine başvurulacak kişilere ulaşamama, kurum dışından toplanacak bilgi ve belgelere erişimin zahmetli ve zaman alıcı olması, bazı okul müdürlerinin delil niteliğindeki belgeleri sunmaktan kaçınmaları, tanıkların ifade vermektan çekinmeleri, ifadelerin tutarsızlık göstermesi, müfettişlerin soruşturmalarında iletişim amaçlı şahsi telefonlarını kullanmak zorunda kalmaları, mevzuatta yasal boşlukların bulunması olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu sonuçlar Özmen ve Şahin'in (2010) "şikâyetçi, muhbir, tanık ve itham edilen şahıslara ulaşamaması, ifade verenlerin gerçeği söylememeleri, istenilen bilgi-belgelerin zamanında verilmemesi" şeklinde ulaştığı sonuçlarla örtüşmektedir. Eğitim müfettişlerinin soruşturma raporlama sürecinde karşılaştıkları sorunlar; ikili müfettiş uygulamasından kaynaklı muhtemel görüş ayrılıklarının raporlama sürecini uzattığı, ayrıca müfettişin dile yeterince hâkim olmayışı ya da edebi yönünün zayıf olmasının raporlama sürecinde sorun teşkil ettiği tespit edilmiştir.

İkili müfettiş uygulamasından kaynaklı muhtemel görüş ayrılıklarının raporlama sürecini uzattığı bulgusu Özmen ve Şahin'in (2010) "raporların inceleme değerlendirme komisyonunca iade edilmesi" ve Beyhan'ın (2008) araştırmasında ulaştığı, "dolaylı yazışmaların raporların yazımını geciktirdiği" bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Eğitim müfettişlerinin soruşturma raporlama sürecinde karşılaştıkları sorunlar; ikili müfettiş uygulamasından kaynaklı muhtemel görüş ayrılıklarının raporlama sürecini uzattığı, ayrıca müfettişin dile yeterince hâkim olmayışı ya da edebi yönünün zayıf olmasının raporlama sürecinde sorun teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar Özmen ve Şahin'in (2010) "Mevzuatın eski ve dağınık olması, çok sık değişmesi, mevzuatın yargı kararlarıyla çelişmesi" bulguları ile Beyhan'ın (2008) "sübuta eren her fiilin tam karşılığının yasaların cezaı öngören maddelerinde yer almaması isabetli teklifte bulunulmasını güçleştirmektedir" bulgusuyla örtüşmektedir. Eğitim müfettişlerinin soruşturma görevlerini yerine getirirken psikolojik olarak yaşadıkları başlıca sorunlar; iletişim sorunlarından kaynaklı olayların, taciz, mobbing gibi ispatı güç olan olayların, mali konuların müfettişleri çok yorması, soruşturulan kişilerin müfettişlere karşı olumsuz davranışlar sergilemeleri, zaman zaman siyasi ya da sendikal baskılara maruz kalmaları, basına yansıyan olaylarla ilgili olarak kamuoyundan gelen tepkilerin müfettişler üzerinde baskı yaratması tespit edilmiştir.

Bu sorunlardan iletişim sorunlarından kaynaklı olayların, taciz, mobbing gibi ispatı güç olan olayların, mali konuların müfettişleri çok yorduğu bulgusu Kazak ve Öztürk'ün (2023) "iletişimle çözülebilecek konuların soruşturmaya dönüştürülmesi ve görev tanımında olmayan görevlerin müfettişlere yaptırılması" şeklinde ulaştığı sonuçla, müfettişlerin zaman zaman siyasi ya da sendikal baskılara maruz kaldığı sonucu Beyhan'ın (2008) "ara sıra da olsa baskı grupları (Siyasî, yerel, kişisel...) emir makamlarını etkileyerek müfettiş görevlendirmelerinde etkili olmaktadır" bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları ışığında, eğitim müfettişlerinin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

1. Eğitim ve Destek: Müfettişlere, uzmanlık alanları dışındaki konularda özel eğitimler sunulmalı ve bu tür soruşturmalarda desteklenmeleri sağlanmalıdır.
2. Psikolojik Destek: Soruşturma süreçlerinin psikolojik etkilerini azaltmak için müfettişlere düzenli psikolojik destek ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır.
3. Mesleki İletişim Araçları: Müfettişlerin, soruşturma sürecinde kullanmak üzere özel mesleki iletişim hatları veya numaraları olmalıdır, bu sayede kişisel güvenlikleri korunurken profesyonellikleri de desteklenmelidir.
4. Hukuki Güvence: Şikâyet dilekçelerinin ve soruşturma süreçlerinin standardize edilerek hukuki güvenceler içerisinde yürütülmesi sağlanmalıdır.
5. Hukuki Düzenlemeler: Öğretmenlik meslek kanunu gibi eksik hukuki düzenlemelerin tamamlanması, mesleki sorumluluklar ve hakların daha net bir şekilde tanımlanması için gerekli adımlar atılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Yapılan araştırma, İstanbul ili evren alınarak yapılmıştır. Sonraki çalışmalarda her ilin eğitim müfettişleri sorunlarına yönelik araştırmalar yapılarak durumsallık ilkesine göre soruşturmada karşılaşılan sorunlar araştırılabilir. Karşılaşılan sorunlarda bölgeler arası farklılıklar ve nedenleri araştırılmalıdır.
2. Benzer bir çalışma bakanlık müfettişleri için de yapılmalı, sonuçları bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılmalıdır.

Kaynakça

- Akbulut, Y. (2012). Veri çözümlene teknikleri. A. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 162-195). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Arıca, M. N. (2000). *Memur suçları ve soruşturma*. Şafak Matbaacılık.
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi*. Pegem A.
- Beyhan, A. (2008). *İlköğretim müfettişlerini disiplin soruşturması sürecinde karşılaştıkları sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Bilge, B. (2014). AİHM içtihatları bağlamında etkin soruşturma yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 367-406.
- 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). *Resmî Gazete*, 25673, 17 Aralık 2004. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5271&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Sage.
- Çelebi, N., Övür, M. ve Eravcı, F. (2017). Soruşturma grubunda görev yapan il eğitim denetmenlerinin süreç içinde karşılaştıkları sorunlar. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 1-30.
- Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliği. (2021). *Resmî Gazete*, 31470, 30 Nisan 2021. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3935&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965). *Resmî gazete*, 14 Temmuz 1965. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Erkılıç, T. ve Dilbaz, E. (2015). Denetçi rol ve yeterlikleri bağlamında 1999, 2011 ve 2014 müfettişlik yönetmeliklerinin müfettiş yardımcısı atama ve yetiştirme anlayışlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 7-24. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.3c2s1m>
- Eryılmaz, Ö. (2022). Are dissertations trustworthy enough? The case of Turkish ph.d. dissertations on social studies education. *Participatory Educational Research*, 9(3), 344-361. <https://doi.org/10.17275/per.22.70.9.3>
- Fowler, A. (1997). *Disiplin soruşturması*. İlkaynak.
- Kalkan, İ. ve Atmaca, T. (2022). Öğretmen denetimlerinin öğretmen, okul müdürü ve eğitim müfettişi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 35-59.
- Karagöz, İ. (2013). *İnceleme ve soruşturma rehberi*. Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kaya, N. ve Doğan, C. (2002). *Soruşturma rehberi*. Seçkin Dağıtım.
- Kazak, E. ve Öztürk, N. (2023). İllerde görevli maarif müfettişlerinin inceleme-soruşturma görevleri sırasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 196-227.
- Kuş, E. (2003). *Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nitel mi, nicel mi*. Anı Yayıncılık.
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. (1999). *Resmî Gazete*, 23896, 4 Aralık 1999.
- MEB Teftiş Kurulu Soruşturma Rehberi. (2008). *Disiplin amirleri ve muhakkikler için soruşturma rehberi*. Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB Teori ve Uygulamada Disiplin Rejimi. (2022). *Teori ve uygulamada disiplin rejimi*. Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği. (2022). *Resmî Gazete*, 31765, 01 Mart 2022.
- MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği. (2023). *Resmî Gazete*, 32160, 11 Nisan 2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230411-1.htm>

- Moradi, R., Zargham-Boroujeni, A., and Soleymani, M. (2020). Factors related to the international research collaboration in the health area: A qualitative study. *Journal of Education and Health Promotion*, 9(1), 267. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_497_20
- Neuman, L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. Yayın Odası.
- Niedlich, S., Kallfaß, A., Pohle, S., and Bormann, I. (2020). A comprehensive view of trust in education: conclusions from a systematic literature review. *Review of Education*, 9(1), 124-158. <https://doi.org/10.1002/rev3.3239>
- Özmen, F. ve Şahin, Ş. (2010). İlköğretim müfettişlerinin soruşturma görevini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 92-109.
- Öztürk, N. (2023). *Türkiye eğitim denetimi sisteminde yaşanan sorunlar ve bir model önerisi* (Yüksek lisans tezi). Düzce.
- Quintelier, A. (2017). Methods and modalities of effective school inspections. *Studia Paedagogica*, 22(2), 153-157. <https://doi.org/10.5817/sp2017-2-9>
- Rusdi, M., Sartika, D., Putra, I., and Sari, N. (2023). Quality governance design good university governance in the education sector: a literature review of concepts performance models and audit practices from a risk management perspective. *International Journal of Humanities Education and Social Sciences*, 3(3), 1646–1658. <https://doi.org/10.55227/ijhess.v3i3.682>
- Scheerens, J. (2004). *Review of school and instructional effectiveness research*. Paper commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2005, The Quality Imperative.
- Shogren, K., Palmer, S., Wehmeyer, M., Williams-Diehm, K., and Little, T. (2011). Effect of intervention with the self-determined learning model of instruction on access and goal attainment. *Remedial and Special Education*, 33(5), 320-330. <https://doi.org/10.1177/0741932511410072>
- Sullivan, S. ve Glanz, J. Ç. (2015). *Okullarda eğitim ve öğretimi geliştiren denetim* (A. Ünal, Ed. & Trans.). Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (1986). *Milli eğitim bakanlığında disiplin ve idari idari soruşturma*. (Yüksek lisans tezi). Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi.
- Taymaz, H. (2010). *Eğitim sisteminde teftiş kavramlar ilkeler yöntemler*. Pegem Akademi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ünal, A. (2016). Yeni nesil denetim. M. Yavuz (Ed.), *Yeni nesil okul "araştıran okul"* içinde. (s. 224-316). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Wilkes, M. and Bligh, J. (1999). Evaluating educational interventions. *BMJ*, 318(7193), 1269-1272. <https://doi.org/10.1136/bmj.318.7193.1269>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2023). Türkiye'de eğitim denetimine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. Sage Publications.
- Yurdakul, A. ve Tok, T. N. (2017). Maarif müfettişlerinin görev alanlarına ilişkin görüşleri. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 5008-5019.

Etik Beyan: “Eğitim Müfettişlerinin Soruşturma Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 17.05.2024 tarih ve 2024.09.01.Karar sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi Yayın Kurulu’nun hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.